

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

Факультет інфармацыйна-дакументных камунікацый
Кафедра гісторыка-культурнай спадчыны

УЗГОДНЕНА
Загадчык кафедры

_____ Д. В. Герасіменак
«__» _____ 20__ г.

УЗГОДНЕНА
Дэкан факультэта

_____ Ю. М. Галкоўская
«__» _____ 20__ г.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНЫ КОМПЛЕКС
ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ

УСЕАГУЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ
Раздзел II. СЯРЭДНІЯ ВЯКІ

для студэнтаў спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-
культурнай спадчыны
прафілізацыя: Культурная спадчына і турызм

Складальнік:

Л.У. Ландзіна, доктар гістарычных навук, дацэнт, прафесар кафедры
гісторыка-культурнай спадчыны

Разгледжаны і зацверджаны

на паседжанні Савета ўніверсітэта 21.06. 2022

праатакол № 12

ЗМЕСТ

1. Уводзіны.	С. 3–5
Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны	С. 6–7
2. Тэарэтычны раздзел	
– вучэбныя выданні	С. 8
– план-касспект лекцый	С. 19–21
–іншыя матэрыялы (навуковая літаратура, аўдыя- і выдэарэсурсы)	С. 22–26
3. Практычны раздзел	
– матэрыялы для правядзення семінарскіх, практычных і інш. заняткаў	С. 27–35
4. Раздзел кантроля ведаў:	
– заданні для кантролю самастойнай работы студэнтаў	С. 36–59
– пералік пытанняў для экзамену (заліку)	С. 60–61
– крытэрыі ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў	С. 62–64
5. Дапаможны раздзел:	
– метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі СРС	С. 65–70
– іншыя матэрыялы (тэхнічныя і інш. сродкі)	С. 71.

УВОДЗІНЫ

Для спецыяліста, які працуе ў галіне музеезнаўства і турызма, надвычай важнымі прадстаўляецца валоданне гістарычнымі ведамі. Яны з'яўляюцца неабходнымі для працы ў краязнаўчых і гістарычных музеях, пры арганізацыі экскурсій ў турыстычнай дзейнасці, а таксама пры вядзенні навукова-даследчыцкай дзейнасці ў музеях. Курс усеагульнай гісторыі перыяда Сярэднявечча з'яўляецца важным для засваення будучымі спецыялістамі па шэрагу прычын. У дадзеную эпоху адбывалася станаўленне і развіццё еўрапейскай цывілізацыі, што падрыхтавала яе сусветнае дамінаванне ў Новы час. Сярэднявечча – гэта перыяд існавання і лідэрства Візантыі і Арабскага халіфату, без культурных дасягненняў якіх нельга сабе ўявіць Заходнюю Еўропу. Менавіта ў перыяд Сярэднявечча акрэсліваюцца ў поўнай меры спецыфіка і гістарычныя патэнцыі Кітая і Японіі.

Прапануемая вучэбная дысцыпліна прадугледжвае комплексны аналіз гістарычных працэсаў, тэндэнцый, падзей у іх параўнанні і супастаўленні па рэгіёнах ад падзення Заходняй Рымскай імперыі да канца XV ст. Гэта разгляд гістарычных лёсаў Заходняй і Усходняй Еўропы, Русі, Візантыі, скандынаўскіх краін, арабскага свету і дакалумбавых цывілізацый, Індыі, Кітая і Японіі, а таксама прасочванне ўплыву на развіццё Еўразіі міграцыйных працэсаў перыяду Вялікага перасялення народаў, існавання Мангольскай і ўсталявання Асманскай імперыі.

У праграму ўключаны тэмы, прысвечаныя міфалогіі, рэлігіі, літаратуры і мастацкай культуры, а таксама развіццю навуковых ведаў. Зроблены акцэнт на вывучэнне гісторыі паўсядзённасці, што прадугледжвае не толькі ўвагу да матэрыяльнай культуры, але і разуменне індывідуальных і калектыўных уяўленняў, эвалюцыі гендэрных і сямейна-шлюбных адносінаў і г.д.

Мэтай выкладання курса усеагульнай гісторыі перыяду Сярэднявечча з'яўляецца фарміраванне прафесійных кампетэнцый будучых спецыялістаў у галіне музеезнаўства і аховы гісторыка-культурнай спадчыны ў кантэксце

вывучаемай дысцыпліны, матывацыі для набыцця новых ведаў і іх прымянення ў прафесійным і штодзённым асяроддзі.

Задачамі вучэбнай дысцыпліны з'яўляюцца:

- вызначэнне месца і ролі Сярэднявеча ў сусветнай гісторыі, падыходаў да перыядызацыі Сярэднявечча, а таксама праблем інтэрпрэтацыі і выкарыстання адпаведнай тэрміналогіі;

- усведамленне цэласнасці сусветна-гістарычнага працэсу, сувязі і пераемнасці ў развіцці цывілізацый, краін і народаў;

- адлюстраванне паступовага разгортвання гістарычнага развіцця з выяўленнем краін – лідэраў у канкрэтныя эпохі, з разуменнем нераўнамернасці і пераемнасці гэтага працэса;

- сістэмнае бачанне гістарычнага працэса праз сінхранізацыю, аналогіі, параўнанне, вылучэнне сувязяў прычын і наступстваў;

- выхаванне павагі да гісторыка-культурнай спадчыны розных народаў, суаднясенне дасягненняў сусветнай і айчынай матэрыяльнай і духоўнай культуры;

- забеспячэнне пераемнасці і ўзаемасувязі матэрыяла выкладаемага курса з ведамі, атрыманымі ў сярэдняй школе, а таксама са зместам сумежных дысцыплін праз міжпрадметныя сувязі.

У выніку вывучэння курса студэнт *павінен ведаць*:

- значэнне перыяду Сярэднявечча ў сусветнай гісторыі, крытэрыі перыядызацыі, змест і структуру курса;

- асноўныя тэндэнцыі, працэсы і падзеі ў развіцці цывілізацый, краін і народаў;

- асаблівасці развіцця заходняй і усходняй цывілізацыйнай мадэлі;

- уплыў сацыяльных і культурных інстытутаў, якія склаліся ў Сярэднявеччы, на гістарычныя працэсы наступных перыядаў.

Студэнт павінен *умець*:

- параўноўваць і інтэрпрэтаваць розныя пункты гледжання, выпрацоўваць і аргументаваць уласныя меркаванні;

- чытаць інфармацыю гістарычных карт, схем, дыяграм, а таксама ілюстрацыйнага матэрыялу;

- прымяняць у кантэксце разгляду сусветнай гісторыі веды па сумежных дысцыплінах (сусветнай мастацкай культуры, філасофіі, сусветнай літаратуры, рэлігіязнаўстве, культуралогіі, айчынай гісторыі і г.д.);

- аналізаваць гістарычныя працэсы і падзеі, ацэньваць гістарычныя з’явы і персаналіі.

Зместам вучэбнай дысцыпліны “Усеагульная гісторыя. Раздзел 2. Сярэднявечча” прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый у адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі I ступені па спецыяльнасці 1-23 01 12 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны (па напрамках):

ВК – 4 – Працаваць у камандзе, талерантна ўспрымаць сацыяльныя, канфесійныя, культурныя і іншыя адрозненні;

ВК – 7 – Валодаць гуманістычным светапоглядам, якасцямі грамадскасці і патрыятызма;

БПК – 2 – Інтэрпрэтаваць гісторыю сусветных цывілізацый, вызначаць асаблівасці этнічных супольнасцей, культур і іх эвалюцыю, агульную сацыякультурную сітуацыю.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Усеагульная гісторыя. Раздзел 2. Сярэднявечча” прадугледжана 168 гадзін, з іх аўдыторных 56. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцыі – 38 гадзіны, семінарскія заняткі – 18 гадзін. Рэкамендаваная форма кантролю – залік.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Раздзелы і тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		СРС	
	лекцыі	семінары	колькасць гадзін КСР	форма кантролю ведаў
Уводзіны				
Сярэднявечча ў сусветна-гістарычным працэсе. Перыядызацыя і асноўныя паняцці	2			
Раздзел I. Еўропа ў перыяд Сярэднявечча (V–XV ст.)				
Еўропа падчас “вялікага перасялення народаў”. Стварэнне і развіццё варварскіх каралеўстваў.	2			
Англія да нарманскага заваявання	2		1	апытанне, даклады
Дзяржава франкаў, яе ўзнікненне, развіццё і распад.	2			
Грамадскі лад і сацыяльныя адносіны франкаў паводле “Салічаскай праўды”		2		
Эканамічнае і сацыяльнае развіццё Еўропы ў X–XV ст.	2		1	апытанне, калоквіум
Сярэднявечныя гарады		2		
Італія ў XI–XV ст.	2			
Англія ў XI–XV ст.	2			
Германскія землі ў XI–XV ст.	2			
Каталіцкая царква і папства ў XI–XV ст.	2		1	
Крыжовыя паходы		2		
Францыя ў XI–XV ст.	2			
Іспанія ў XI–XV ст.	2			
Скандынаўскія краіны ў Сярэднявеччы. Варагі і Русь.		2		
Кіеўская Русь (Старажытнаруская дзяржава) у IX–XIII ст.		2	1	апытанне, даклады
Маскоўская Русь у XIII–XV ст.		2		
Еўрапейская культура ранняга і высокага Сярэднявечча			1	рэфераты, калоквіум
Еўрапейская культура позняга Сярэднявечча			1	апытанне, даклады

Руская культура X–XV ст.			1	апытанне, даклады
Узнікненне і развіццё славянскіх краін у раннім і высокім Сярэднявеччы		2		
Славянскія краіны ў познім Сярэднявеччы		2		
Візантыя ў V–XV ст.	4			
Культура Візантыі			1	рэфераты, апытанне
Раздзел II. Нееўрапейскія цывілізацыі ў Сярэднявеччы				
Арабы. Узнікненне іслама і стварэнне Арабскага халіфата	4			
Дасягненні арабскай сярэднявечнай культуры			1	рэфераты, калоквиум
Стварэнне Мангольскай дзяржавы і яе заваёвы	2			
Сярэднявечны Кітай	2			
Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры сярэднявечнага Кітая			1	рэфераты, калоквиум
Сярэднявечная Індыя	2			
Культура сярэднявечнай Індыі			1	рэфераты, калоквиум
Сярэднявечная Японія	2			
Культура сярэднявечнай Японіі			1	рэфераты, калоквиум
Дакалумбава Амерыка, яе матэрыяльная і духоўная культура		2		
Усяго	38	18	12	

2. ТЭАРЭТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

ВУЧЭБНЫЯ ВЫДАННІ

1. Всеобщая история: эпоха Средневековья и раннего Нового времени [Электронный ресурс]: учеб. пособие / А. П. Батурин, С. А. Васютин, Е. Н. Денискевич [и др.] ; Кемеровский государственный университет. – Кемерово : Кемеровский государственный университет, 2019. – 221 с. : ил., табл. – Режим доступа: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=574278>.
2. История средних веков : учеб. для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению и специальности "История". [В 2 т.]. Т. 1 / под ред. С. П. Карпова ; [ред. кол.: М. А. Бойцов и др.]. - 2-е изд. - Москва : ИНФРА-М : МГУ, 2000. - 638, [1] с. - Библиогр.: с. 615-637.
3. История средних веков : учеб. для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению и специальности "История". [В 2 т.]. Т. 2. Раннее новое Время / под ред. С. П. Карпова ; [редкол.: Л. М. Брагина и др.]. - Москва : ИНФРА-М : МГУ, 2000. - 430, [1] с. : карты.
4. Трусаў, А. А. Гісторыя сярэднявечнай Еўропы (V - XV стагоддзі) / Алег Трусаў. - Выд. 2-е, папраўл. - Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2017. - 354, [1] с. : іл. ; 20x15 см. - Бібліягр.: с. 345-346 (19 назваў) і ў канцы раздз.
5. Сурта, Е. Н. История средних веков (V–XV вв.) / Е. Н. Сурта; учебное пособие. – Мн. : 2021. – 291 с.

ПЛАН-КАНСПЕКТ ЛЕКЦЫЙ

УВОДЗІНЫ

Сярэднявечча ў сусветна-гістарычным працэсе. Перыядызацыя і асноўныя паняцці

Храналагічныя рамкі Сярэднявечча. Праблемы перыядызацыі. Узнікненне і значэнне тэрмінаў “сярэднявечча” і “феадалізм”. Класавы і саслоўны падзел грамадства. Перыядызацыя, яе крытэрыі і варыянты. Цывілізацыйная разнастайнасць сярэднявечча. Еўрапейскія і нееўрапейскія цывілізацыі. Рэлігійныя асновы сярэднявечнага грамадства. Фарміраванне і развіццё хрысціянскай еўрапейскай цывілізацыі. Візантыя і арабы.

Стварэнне матэрыяльнай і духоўнай асновы для лідэрства Еўропы ў новы час. Фундаментальнае значэнне сярэднявечнай культуры. Італія як краіна з’яўлення капіталізма. Афармленне этнічных супольнасцей, моў і нацыянальных культур. Сінтэзны і бэссінтэзны варыянты ўзнікнення і развіцця еўрапейскага феадалізма. Фарміраванне розных мадэляў сацыяльна-эканамічнага развіцця ў рамках Еўропы.

Усход і Заход як варыянты цывілізацыйнага развіцця. Міжцывілізацыйны дыялог і пераемнасць.

Раздзел I. Еўропа ў перыяд сярэднявечча (V – XV ст.)

Тэма 1. Еўропа падчас “вялікага перасялення народаў”. Стварэнне і развіццё варварскіх каралеўстваў

Паняцце “варвары” ў разуменні насельніцтва Заходняй і Усходняй Рымскай імперыі. Значэнне тэрмінаў “вялікае перасяленне народаў” і “цёмныя вякі”. Буйнейшыя варварскія плямены, іх месцы рассялення і міграцыі. Гаспадарчыя заняткі і грамадскі лад варварскіх пляменаў. Іх

кантакты з позняй Рымскай імперыяй. Варварызацыя рымлян і раманізацыя варвараў.

Разбурэнне радавога ладу і фарміраванне феадальнага грамадства. Сінтэзны і бессінтэзны варыянты феадалізацыі. *Варварскія каралеўствы* – Вандальскае, Вестгоцкае, Бургундскае, Лангабардскае, Франкскае і г.д. і іх гістарычны лёс. Характарыстыка краін “старой сеньёрыі”.

Колькасныя суадносіны варварскага і познерымскага насельніцтва. Варыянты паводзінаў варварскіх пляменаў на заваяваных тэрыторыях. Пераразмеркаванні зямельнай маёмасці і панаванне каланата. Абшчынны лад. Перайманне варварамі рымскіх гаспадарчых тэхналогій і рымскага права. Стварэнне новай сацыяльнай структуры. Арэал і асаблівасці фарміравання бессінтэзнага варыянта феадалізацыі. Германцы, славяне, авары. Барацьба за тэрыторыі. Прыняцце хрысціянства варварскімі пляменамі.

Славянскія плямены. Ваенныя паходы славян і іх накірункі. Славініі. Дзяржава Сама. Стварэнне Дунайскай і Волжскай Балгарыі. Славяне і Візантыя. Стварэнне буйных славянскіх племянных саюзаў. Заснаванне Кіева.

Тэма 2. Англія да нарманскага заваявання

Старажытнае насельніцтва Брытанскіх востравоў. *Рымскае панаванне* ў Брытаніі і спецыфіка развіцця яе розных частак пасля зыходу рымлян. Нашэсця англаў, саксаў і ютаў. Стварэнне *англасаксонскіх каралеўстваў*. *Гептархія*. Барацьба за лідэрства паміж англасаксонскімі каралеўствамі. Нартумбрыя, Мерсія, Уэсекс. Грамадскі і дзяржаўны лад англасаксонскіх каралеўстваў. Пабудова і функцыянаванне суседскай абшчыны. *Феадалізацыя*.

Хрысціянізацыя Брытаніі. Ірландская і рымская місіі. Брытанскія айцы царквы. Дзейнасць Беды Паважанага.

Нашэсці датчан і нарманаў. Барацьба англасаксонскіх каралеўстваў. Паступовае замацаванне заваеўнікаў у Брытаніі. Кароль Альфрэд Вялікі і яго

барацьба з датчанамі. Вобласць дацкага права. *Датчане ў Англіі. Канут Вялікі.*

Нармандскія герцагі і іх дынастычныя сувязі. Усобицы пасля смерці Канута Вялікага і ўкараненне нармандцаў у Брытаніі. Супярэнасці паміж нармандцамі і англасаксамі. Гаральд і Вільгельм. Прэтэнзіі нармандскага герцага на англасаксонскі прастол. Эдуард Спаведнік і Вільгельм Заваёўнік. Бітва пры Гасцінгсе і яе наступствы.

Тэма 3. Дзяржава франкаў, яе ўзнікненне, развіццё і распад

Франкскае каралеўства як прыклад найбольш тыповага і ўраўнаважанага складання феадальных адносін на аснове сінтэза. Паходжанне франкаў і іх першыя правадыры. Салічаскія і рыпуарскія франкі. Заснаванне дынастыі Меравінгаў. Заваёвы франкаў у IV–VIII ст. Барацьба франкаў з арабамі. Бітва пры Пуац'е.

Сістэма кіравання ў Франкскім каралеўстве і яго распад пры пераемніках Хлодвіга. Аб'яднанне краіны маёрдомам Аўстразіі і заснаванне дынастыі Каралінгаў. Феадалізацыя грамадства. Бенефецыяльная рэформа Карла Мартэла. Шляхі пападання ў феадальную залежнасць. Прэкарыі і яго віды. Імунітэт. Складанне сістэмы феадальнай іерархіі. Царкоўнае землеўладанне. Феадальная вотчына.

Пераход каралеўскага тытула да Піпіна Кароткага. Пагадненне франкскага караля і папы рымскага. Карл Вялікі і яго заваёўніцкія паходы. Абвяшчэнне Франкскай імперыі як спадкаеміцы Рымскай.

*Пачатак распаду імперыі пры нашчадках Карла Вялікага. *Вердэнскі падзел* і стварэнне асновы сучасных Францыі, Італіі, Германіі. Заканчэнне дынастыі Каралінгаў.*

Тэма 4. Эканамічнае развіццё Еўропы ў X–XV ст.

Стварэнне эканамічнай асновы еўрапейскага грамадства ў Сярэднявеччы. Аграрны характар эканомікі. Гаспадарчы застоў у перыяд “цёмных вякоў”.

Эканамічны ўздым еўрапейскага грамадства ў X – XI ст.. Выкарыстанне двухполля і трохполля, жалезнага плуга, ўгнаенняў, унутраная каланізацыя, выкарыстанне карысных выкапняў. Аддзяленне рамяства ад сельскай гаспадаркі. Узнікненне сярэднявечных гарадоў. Дэмаграфічны ўздым. Рост гарадаў, змяненне характару феадальнай рэнты. Паступовая ліквідацыя прыгонніцтва ў Еўропе.

Перыяд дэмаграфічнага спаду, войнаў і эпідэміяў. “Чорная смерць” і яе наступствы. Феадальная рэакцыя. Недахоп рабочай сілы. Сацыяльныя канфлікты ў грамадстве, стварэнне сялянскіх таварыстваў. *Жакерыя, паўстанне Уота Тайлера*, распаўсюджанне ерасей і г.д..

Роля *познерымскіх* гарадоў у палітычным і сацыякультурным развіцці Еўропы. Фактары і прычыны ўзнікнення *сярэднявечных гарадоў*. Месцы ўзнікнення гарадоў. Функцыі сярэднявечнага горада. Горад і сельскае наваколле. Роля гарадоў у эканамічным, палітычным, культурным і рэлігійным жыцці.

Барацьба гарадоў з сеньерамі. Гарады як саюзнікі каралеўскай улады ў барацьбе ў буйнымі феадаламі і справе цэнтралізацыі краіны. Наданне гарадам правоў і прывілеяў, наяўнасць гараджан у саслаўна-прадстаўнічых органах позняга сярэднявечча. *Магдэбургская, Любекская* і інш. правы. *Камунальны рух* і яго значэнне. Гарады Італіі, Германіі, Францыі. Роля гарадоў у перыяд феадальнай раздробленасці. Ганзейскія гарады, іх эканамічная роля і адносіны з уладамі. Рост палітычнай магутнасці гарадаў у сярэднявеччы. Спецыфіка развіцця італьянскіх гарадоў і іх палітычная незалежнасць.

Знешні выгляд і ўнутраная арганізацыя горада. Умовы паўсядзённага жыцця гараджан. Рамесствы. Цэхі, іх арганізацыя і цэхавае рэгламентацыя.

Значэнне цэхаў у жыцці гарадоў. Сацыяльная дыферэнцыяцыя гарадскога насельніцтва і сацыяльныя канфлікты ў гарадскім асяроддзі.

Тэма 5. Італія ў X–XV ст.

Палітычнае становішча італьянскіх зямель пасля падзення Заходняй Рымскай імперыі. Папская вобласць. Панаванне франкаў і лангабардаў. Уплыў на Італію Візантыі і нарманаў. Розніца ў развіцці паўночных і паўднёвых зямель. Італія як аб'ект барацьбы пап рымскіх і германскіх імператараў.

Вылучэнне італьянскіх тэрыторый са складу Франкскай імперыі. Гаспадарчы ўздым. Панаванне самастойнай сялянскай гаспадаркі. Развіццё таварна-грашовых адносін. Асаблівасці сацыяльнага становішча сялян у розных абласцях. Сацыяльная барацьба на вёсцы.

Уздым раместваў і гандлю ў гарадах Ламбардыі і Тасканы. Венецыя, Генуя, Піза як цэнтры міжнароднага гандлю. Барацьба гарадоў з сеньерамі. Камунальная рэвалюцыя. Падпарадкаванне гарадамі сельскай акругі.

Зараджэнне і развіццё першых *мануфактур*. З'яўленне і пашырэнне *банкаўскай справы*. Гандлевае дамінаванне італьянскіх гарадоў. Сацыяльная дыферэнцыяцыя ў гарадах і класавыя канфлікты. Паўстанне чомпі.

Гарады – дзяржавы і барацьба за дамінаванне паміж імі. Алігархічныя рэспублікі. *Тыраніі Медычы, Сфорца, Вісконці, Ганзага і інш.* Рух Саванаролы ў Італіі.

Тэма 6. Англія ў XI–XV ст.

Бітва пры Гасцінгсе. Абвяшчэнне Вільгельма Нармандскага англійскім каралем. *Асаблівасці англійскага варыянту феадалізацыі.* ”Кніга страшнага суда”. Англійскія гарады і асаблівасці іх развіцця. Англійская феадальная іерархія. Умацаванне каралеўскай улады (каралеўская курыя, “Палата шахматнай дошкі”, ўлада шэрыфаў і г.д.). Феадальныя усабіцы пасля смерці Генрыха I і заснаванне дынастыі Плантагенетаў. Умацаванне каралеўскай улады і *рэформы Генрыха II Плантагенета*. Генрых II і Томас Бекет.

Аліенора Аквітанская. Тэрытарыяльныя валоданні Англіі на тэрыторыі Францыі. Заваяванне Ірландыі і спробы падпарадкавання Шатландыі.

Эканамічнае і палітычнае развіццё Англіі ў XIII ст. Гаспадарчы ўздым, рост гарадоў, камутацыя рэнты, маёмасная дыферэнцыяцыя сялянства. Палітычная барацьба пры Іаане Беззямельным. Старата французскіх тэрыторый і капітуляцыя перад папай. Паўстанне баронаў і прыняцце *Вялікай хартыі вольнасцей*. Грамадзянская вайна і заснаванне парламента.

Англія ў XIV–XV ст. Заняпад даменіяльнай гаспадаркі, камутацыя рэнты, асабістае вызваленне сялян. Узнікненне наемнай працы, рост гарадоў, з’яўленне “новага дваранства”. Сацыяльная барацьба і рух за рэформу царквы. Ідэі Дж. Уікліфа. Паўстанне У. Тайлера. Англія ў Стогадовай вайне. Палітычная нестабільнасць. Прыход да ўлады дынастыі Ланкастэраў. Паўстанне Дж. Кэда. Барацьба Ланкастэраў з Йоркамі. Вынік вайны Белай і Алай Ружы. Пачатак дынастыі *Цюдораў*.

Тэма 7. Германскія землі ў X–XV ст.

Усходнія землі Франкскага каралеўства пасля Вердэнскага падзелу. Нацыянальны і моўны склад насельніцтва. Палітычны ўздым германскіх зямель пры Саксонскай дынастыі. Праблемы аб’яднання краіны. Падпарадкаванне германскіх зямель пры Атоне I. Заваяванне славянскіх зямель, перамога над венграмі, захоп Паўночнай Італіі. Каранацыя Атона і стварэнне *Свяшчэннай Рымскай імперыі*.

Аслабленне імперыі і ўстанаўленне Франконскай (Салічаскай) дынастыі. Узрастанне магутнасці імператарскай улады пры Генрыху III, ўмяшальніцтва яго ў справы царквы. *Барацьба* Генрыха IV з папай за *інвестытуру*. *Вормскі канкардат* і яго вынікі.

Уздым імперыі пры *Штаўфенах*. Характар імператарскай улады. Барацьба за Італію. *Германскія імператары і крыжовыя походы*. Палітычная барацьба і перамога *Габсбургаў*.

Аграрнае развіццё і ўнутраная каланізацыя. Выхад сялян з асабістай залежнасці, маёмасная дыферэнцыяцыя і сацыяльныя канфлікты. Панаванне буйных вотчын. Гаспадарчы ўздым у XIV–XV ст.. Аграрная адносіны на землях на захад і на ўсход ад ад Эльбы. Узрастанне самастойнасці гарадоў і ўздым гандлю і раместваў. Ганзейскія гарады. “Усходняя каланізацыя”.

Праблемы палітычнага развіцця ў XIV–XV ст. Узмацненне ўлады князёў. Чаргаванне дынастый Люксембургаў і Габсбургаў. *Карл IV і “Залатая була”*. Сацыяльныя рухі ў гарадах і на вёсцы. Стварэнне Швейцарскага саюза.

Тэма 8. Каталіцкая царква і папства ў X–XV ст..

Афармленне папскай улады. “*Падарунак Піпіна*”. Папская ўлада як арбітр у міжнародных зносінах у раннім Сярэднявеччы. Умацаванне ўлады пап у высокім Сярэднявеччы. *Клюнійскі рух і дзейнасць папы Грыгорыя VII*. Барацьба пап і імператараў за інвестытуру. Сутыкненне інтарэсаў папства і імперыі ў Паўночнай Італіі. *Гвельфы і гібеліны*. Вормскі канкардат і яго наступствы.

Тэрытарыяльныя прэтэнзіі і тэалагічныя супярэчнасці паміж заходняй і ўсходняй хрысціянскімі царквамі. “*Вялікая схізма*” і іе наступствы. Умацаванне ўлады пап у XII–XIII стст. Інакенцій III. “*Дэнарыі Святога Пятра*”. Практыка інтэрдыкту. Дагмат аб непаграшымасці папы. Канфлікт папства са свецкай уладай падчас стварэння цэнтралізаваных дзяржаў. Сутыкненне папы з Філіпам IV і Авіньёнскі палон пап. Разгром ордэна тампліераў. Стварэнне галіканскай царквы. Папы і антыпапы.

Тэма 9. Францыя ў X–XV ст.

Абвяшчэнне Гуго Капета каралем і пачатак дынастыі *Капетынгаў*. Пачатак цэнтралізацыі дзяржавы. Падпарадкаванне феадалаў, пачатак саюза з гараджанамі пры Людовіку VI і Людовіку VII. Філіп II Аўгуст. Далучэнне

новых тэрыторый. Барацьба з Англіяй і адваяванне французскіх зямель. Далучэнне Нармандыі, Анжу, Пуату, Аверні, Лангедока. *Альбігойскія войны*.

Умацаванне каралеўскай улады пры Людовіку Святым. Удасканаленне судовага і бюракратычнага апарата. Пспехі цэнтралізацыі пры Філіпе Прыгожым. Далучэнне Шампані. Вайна за Фландрыю. Сутыкненне з папскай уладай. *Легісты* і значэнне іх дзейнасці для фарміравання ідэй цэнтралізацыі дзяржавы і абсалютнай манархічнай улады. *Парламенты* і іх роля. Узнікненне *Генеральных Штатаў*. *Сутнасць саслоўна-прадстаўнічай манархіі*.

Стогадовая вайна, яе прычыны і этапы. Бітвы пры Крэсі і Пуацье. Палон караля. Парыжскае паўстанне. Жакерыя. Феадальныя усобіцы і дынастычны крызіс. Бургіньёны і арманьякі. Паўстанне кабашьенаў.

Узнаўленне Стогадовай вайны і саюз бургундцаў з англічанамі. Дынастычныя планы англічан і пагроза страты незалежнасці Францыяй. Жана Д'Арк і аблога Арлеана. Каранацыя Карла VII і лёс Жаны Д'Арк. Заканчэнне і вынікі Стогадовай вайны.

Аднаўленне і цэнтралізацыя краіны пры *Людовіку XI*. Змены ў гаспадарчым развіцці. Пратэктарыянісцкія тэндэнцыі ва ўнутранай палітыцы, барацьба з Карлам Смелым. Далучэнне Нівернэ, Пікардыі, Бургундыі, Праванса. Завяршэнне ў асноўным працэса цэнтралізацыі. Складанне гаспадарчых, ідэалагічных і палітычных умоў для пераходу да абсалютызму.

Тэма 10. Іспанія ў X–XV ст.

Заваяванне арабамі Пірэнейскага паўвострава. Рэканкіста і яе ўплыў на лад жыцця і псіхалогію іспанцаў. Ідэалагічная падтрымка Рэканкісты каталіцкай царквой і асаблівая роля каталіцызма. Гаспадарчае развіццё. Становішча гарадоў і іх узвышэнне. *Спецыфіка* тэрытарыяльнага і этнічнага складу Пірэнейскага паўвострава. *Завяршэнне Рэканкісты* і заваяванне Гранады.

Асаблівасці іспанскіх правінцый і спецыфіка іспанскай арыстакратыі. Адрозненні Кастыліі і Арагона. Дынастычны шлюб Ізабэлы Кастыльскай і Фердынанда Арагонскага. Цяжкасці пабудовы адзінай дзяржавы. Супраціўленне іспанскіх гарадоў. Роля *картэсаў*. Узвышэнне ролі каталіцкай царквы як апоры манархіі. З'яўленне *інквізіцыі*. Рэпрэсіі ў адносінах да мусульман і іудзеяў. Барацьба з ерэтыкамі. Устанаўленне іспанскай манархіі і яе характэрныя рысы.

Тэма 11. Візантыя ў V–XV ст.

Падзел Рымскай імперыі і ўтварэнне *Візантыі*. Асаблівасці сацыяльнага, этнічнага, палітычнага і рэлігійнага развіцця розных частак Візантыі. Тэрміны “*рамеі*” і “*візантыйцы*”. Аграрны лад. Гарады. Рамествы і гандаль.

Характар *імператарскай улады* і яе адносіны з *царквой*. Еўнухі і іх роля. Тытулы і прыдворныя пасады. Спецыфіка перадачы ўлады візантыйскімі басілеўсамі. “*Парфіранароджаныя*”. Адміністрацыйны апарат імперыі. Кіраванне Юстыніяна. Паходы ў Італію, паўночную Афрыку, Іспанію. Войны з персамі. Напады протабалгар, авараў, славян. Нетрываласць заваёў Юсцініяна.

Унутраная палітыка *Юсцініяна*. Садзейнічанне гандлю і прамысловасці, аслабленне арыстакратыі, змяненне становішча сялян і інш. Кадыфікацыя права. “*Земляробчы закон*”. Абвастрэнне сацыяльнай напружанасці. Крызіс імперыі ў VII ст. Сацыяльна-палітычная структура Візантыі ў VIII–XII ст. *Фемны лад*. Аграрнае заканадаўства імператараў Македонскай дынастыі. Адносіны царквы і імператарскай улады. *Іканаборчаскі рух*. Знешнепалітычнае становішча імперыі. Барацьба з балгарамі і арабамі. Пагаршэнне знешнепалітычнага становішча ў XI–XII ст. Адасабленне правінцый. Візантыя і крыжовыя паходы.

Аднаўленне імперыі пры Міхаіле *Палеалогу*. Позневізантыйскі феадальны лад. Турэцкія заваёвы. Умяшальніцтва турак у міжусобную

барацьбу ў Візантыі. Спробы Іаана Палеалога стварыць антытурэцкую кааліцыю. *Фларэнцыйская унія*. Прызнанне Візантыяй васальнай залежнасці ад туркаў. Узяцце туркамі Канстанцінопаля, геапалітычныя і ідэалагічныя наступствы падзення Візантыі. “Масква – Трэці Рым”.

Тэма 12. Арабы. Узнікненне іслама. Стварэнне Арабскага халіфата

Прыродныя ўмовы і насельніцтва дамусульманскай Аравіі. Дзяржава Хім’ ярытаў. Арабы-бедуіны, іх грамадскі лад і заняткі. Гандаль як адзін з асноўных заняткаў арабаў. Пранікненне ў Йемен хрысціянства.

Узнікненне іслама і аб’яднанне арабаў. Пачатак пропаведзі Мухамеда ў г. Мека. Асоба Мухамеда і яго вучэнне. Перасяленне Мухамеда з Мекі ў Медину. Каран – свяшчэнная кніга мусульман. Кадыфікацыя Карана пасля смерці Мухамеда. Грамадзянская вайна і раскол мусульман і шыітаў і сунітаў. Харыджыты.

Першыя халіфы і іх дзейнасць. Падаўленне сепаратызму ў Аравіі. Вайна з Візантыяй і Іранам. Заваяванне Арменіі і часткі Грузіі. Тэрытарыяльныя заваёвы ў Егіпце, Іраку, Сірыі. Заваяванне арабамі Пірэнейскага паўвострава. Барацьба арабаў з франкскімі каралямі. Палітыка на далучаных тэрыторыях. Халіфат Амейядаў. Арабізацыя насельніцтва.

Дзяржава Абасідаў. Ператварэнне халіфата ў ісламскую ваенную дзяржаву. Заснаванне Багдада. Ураўненне ў правах мусульман рознага этнічнага паходжання. Стварэнне наемнай арміі і яе прафесіяналізацыя. Асаблівасці сацыяльна-эканамічнага ладу дзяржавы Абасідаў. Віды зямельнай маёмасці. Роль горада ў гаспадарчым жыцці. Арабскі гандаль і рамесны. Арабскія прыправы, араматычныя рэчывы і шаўковыя тканіны як важнейшыя тавары еўрапейскага попыту. Асаблівасці прававога становішча насельніцтва. Распад халіфата. Адносіны мусульман і крыжакаў. Мясцовыя дынастыі і іх стасункі з манголамі і туркамі.

Тэма 13. Стварэнне Мангольскай дзяржавы і яе заваёвы

Першыя звесткі аб манголах. Плямёны шывэй. Тэрмін “татары”. “Тайная гісторыя манголаў”. Гаспадарчы лад і сацыяльная арганізацыя насельніцтва.

Узвышэнне Цемучжына. Сход мангольскай знаці на р. Анон і абвяшчэнне Цемучжына вярхоўным правіцелем з тытулам Чынгісхана. Падпарадкаванне тангутаў і чжурчжэняў у паўночным Кітаі. Пераход пад уладу Чынгісхана уйгураў і карлукаў. Папаўненне мангольскай арміі, ўдасканаленне ўзбраення і тактыкі.

Падрыхтоўка пахода на *Сярэдняю Азію* і захоп яе тэрыторыі. Заваяванне манголамі *Кітая* і ўсталяванне мангольскай дынастыі. Падпарадкаванне *усходнеславянскіх зямель*. Бітва на р. Калцы. Разарэнне Разані. Узяцце Кіева. Уварванне на *Каўказ*. Манголы ў *Індыі*. Паход манголаў ва *Ўсходнюю Еўропу*. Падпарадкаванне часткі Ірана, уварванне ў Малую Азію і Блізкі Усход. Спроба пераправы манголаў ў Японію.

Будова мангольскай дзяржавы Ехе Мангол улус. Ваенная мадэль дзяржавы. Адміністрацыйны падзел і апарат кіравання. “Вялікая Яса”. Распад Мангольскай дзяржавы на чатыры улусы. *Улус Джучы* (Залатая Арда), Чагатая, Хулагу і Хубілая і іх геаграфічныя межы. Распад улуса Чагатая ў сярэдзіне XIV ст. Стварэнне дзяржавы Магулістан. Паходжанне *Цімура*. Заваёўніцкія паходы і стварэнне Цімурам імперыі са сталіцай у Самаркандзе. Цімур і Цімурыды. Распад імперыі. Кіраванне Улугбека і яго мецэнацтва. Аслабленне і распад *Залатой Арды*.

Тэма 14. Сярэднявечны Кітай

Этнічны склад насельніцтва Кітая. Распаўсюджванне саманазвы “ханьцы”. Кантакты з цюркамоўнымі і манголамоўнымі качэўнікамі. Каланізацыя насельніцтвам тэрыторый Паўдневага Кітая.

Распад імперыі Хань на паўночную і паўднёвую. Эпоха Шасці дынастый. “Шаснаццаць царстваў пяці паўночных пляменаў”. Паўднёвыя

дынастыі і іх частая змена. Паўднёвы Кітай як больш развіты ў эканамічных і культурных адносінах рэгіён.

Аднаўленне *дзяржаўнай надзельнай сістэмы* і стварэнне дзяржавы Суй. Раннефеадальны характар краіны і цэнтралізацыя. Масштабнае будаўніцтва. Войны імператара Ян-Дзі. Пераварот і падзенне дынастыі.

Дынастыя Тан. Завяршэнне працэса феадалізацыі. Росквіт дзяржавы. Характар імператарскай улады. Бюракратычная сістэма Кітая. Сістэма падрыхтоўкі чыноўнікаў. Структура грамадства. Сацыяльная і інтэлектуальная эліта. Воіны, земляробы, рамеснікі, гандляры. Заняпад дзяржаўнай надзельнай сістэмы. Сялянская вайна. Распал імперыі Тан.

Усталяванне дынастыі Сун і аб'яднанне краіны. Гаспадарчы ўздым. Барацьба з качэўнікамі. Манголы і Кітай. Дынастыя Юань. Пранікненне еўрапейцаў у Кітай.

Тэма 15. Сярэднявечная Індыя

Дзяржава Гуптаў у Індыі. Тэрытарыяльны і этнічны склад насельніцтва. Абшчынны лад, сістэма землеўладання, практыка “падараванняў”. Нашэсце эфралітаў і распад імперыі Гуптаў. Дзяржава Харшы. Палітычная раздробленасць. Утварэнне *Дэлійскага султаната*. Варны і касты. Абшчына. Формы феадальнай уласнасці.

Стварэнне *імперыі Вялікіх Маголаў* у Індыі. Тэрытарыяльны склад імперыі. Цэнтралізаваная ўлада і чыноўніцтва. Дзяржаўная ўласнасць на зямлю. Удзельная вага прыватнага землеўладання. Гарады і гандаль. Рамествы. Кантакты з еўрапейцамі. Пранікненне партугальцаў і замацаванне іх у Індыі.

Тэма 16. Сярэднявечная Японія і яе культура

Этнічны склад насельніцтва і гаспадарчыя заняткі. Распад радавога ладу. *Фарміраванне японскай дзяржавы*. Барацьба родаў і перамога роду Сога. “Табель 12 рангаў” і “Закон 17 артыкулаў”. Падзенне роду Сога і прыход да ўлады роду Сумерагі.

“*Пераварот Тайка*”. З’яўленне сучаснай назвы краіны. Масштабнае рэфармаванне. Панаванне *надзельнай сістэмы*. Сацыяльная структура японскага грамадства. З’яўленне прыватнага сектара землеўладання і заняпад дзяржаўнай надзельнай сістэмы.

Перыяд *Хэйан* і ўсталяванне ўлады рода *Фудзівара*. Распыленасць *імператарскай улады*. Дамінаванне прыватнага землеўладання. З’яўленне прафесійнай арміі і прыватных дружын. Утварэнне салоўя *самураяў* і самурайскі кодэкс гонару.

Падзенне гегемоніі *Фудзівара*. Барацьба родаў *Тайра* і *Мінамота*. Прыход да ўлады *Мінамота Ёрытома* і наданне яму тытула сёгуна. Усталяванне *сёгуната* і асаблівасці ўлады сёгуна. Саперніцтва ваенных і князёў (даймё). Міжусобіцы і прыход да сёгунскай улады *Асікага Такаудзі*. Раскол краіны. Падзенне прыдворнай арыстакратыі і павялічэнне вагі ваеннага саслоўя. Паўстанні супраць улады роду *Асакага*. Міжусобіцы і раздробленасць краіны.

Сінтаізм і будызм. Асаблівасці рэлігіі сінта. Запазычанні Японіяй кітайскіх ўзораў ў галіне палітычнага ладу і культуры. Стварэнне афіцыйнага зводу гісторыі краіны. Гістарычныя хронікі “*Ніхонгі*” і *Кадзікі*”.

Японская паэзія і першыя яе ўзоры. *Хокку* і *танка*. Жанры японскай паэзіі. Японская літаратура. Анталогія “*Ман’ёсю*”. З’яўленне гісторыка-гераічных аповесцяў (“*Аповесць аб доме Тайра*”). Прыдворная літаратура. Лірычныя дзённікі: *Сэй Сёнагон* (“*Нататкі ля ўзгалоўя*”) і г.д. Апавядальны раман (“*Гэндзі манагіцыры*”).

Каноны і жанр японскага жывапісу. Мастацтва *ікэбаны*. Японская каліграфія. Музыкальныя жанры. Таэтр “*ноо*” і “*кабукі*”. Японская харэаграфія. Японская архітэктура.

НАВУКОВАЯ ЛІТАРАТУРА (ДАДАТКОВАЯ)

1. *Всемирная история*. В 3 ч. Ч. 1. С древнейших времен до конца XVIII в.: Учеб. пособие / О. А. Яновский, О. В. Бригадина, П.А. Шупляк и др. – Мн.: «Юнипресс», 2006. – 608 с.
2. *Vinper, P.Ю.* История средних веков: курс лекций: учеб. пособие для гуманитар. колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
3. *Гуревич, А.Я.* История средних веков: учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М. : Интерпракс, 1995. – 336 с.
4. *История России* с древнейших времен до конца XVII века / А.П. Новосельцев, А.Н. Сахаров, В.И. Буганов, В.Д. Назаров: отв. ред. А.Н. Сахаров, А.П. Новосельцев. – М. : АСТ, 2000. – 576 с.
5. *История средних веков*. В 2 т. Т.1 Раннее и Высокое средневековье: учебник / под ред. С.П. Карпова. – 2-е изд. – М. : Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
6. *История средних веков*. В 2 т. Т. 2 Раннее новое время: учебник / под ред. С.П. Карпова. – 2-е изд. – М. : Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
7. *История средних веков*: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В.А. Федосика, И.О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.
8. *История средних веков*: учебник для студентов ист. фак. пед. ин-тов / М.Л. Абрамсон, А.А. Кириллова, Н.Ф. Колесницкий и др.; под ред. Н.Ф. Колесницкого. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1986. – 575 с.
9. *Мартынюк, А. В.* Средневековая Русь: Хрестоматия: учеб. Пособие для студ. учреждений высш. Образования по историческим спец. : в 2 ч. Ч. 1 / А. В. Мартынюк. – Минск, РИВШ, 2012. – 286 с.
10. *Мартынюк, А. В.* Средневековая Русь: Хрестоматия: учеб. Пособие для студ. учреждений высш. Образования по историческим спец. : в 2 ч. Ч. 2 / А. В. Мартынюк. – Минск, РИВШ, 2012. – 241 с.

11. *Осокин, Н.А.* История средних веков / Н.А. Осокин. – М. : АСТ; Мн.: Хравест, 2005. – 671 с.
12. *Семенникова, Л.И.* Россия в мировом сообществе цивилизаций: учебник для студ. вузов / Л.И. Семеникова. – М. : КДУ, 2006. – 784 с.
13. *Средние века* / Под ред. В.П. Будановой. – ОЛИСС; ЭКСМО, 2006. – 432 с.
14. *Атлас чудес света.* Выдающиеся архитектурные сооружения всех времен и народов и памятники / Пер. с англ. М. Зоркая, М. Рудницкий. – М. : БММ АО, 1996. – 239 с.
15. *Альперович, М.С.* История Латинской Америки (с древнейших времен до начала XX века): учебник для вузов / М.С. Альперович, Л.Ю. Слёзкин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 1991. – 286 с.
16. *Боден, Л.* Инки. Быт. Культура. Религия / Луи Боден; пер. с англ. Е.Б. Межеветинова. – М. : Центрполиграф, 2004. – 255 с.
17. *Бондаренко, Г.В.* Повседневная жизнь древних кельтов / Г.В. Бондаренко. – М. : Молодая гвардия, 2007. – 396 с.
18. *Бордонов, Ж.* Повседневная жизнь тамплиеров в XIII веке / Ж. Бордонов. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2004. – 242 с.
19. *Борисов, Н.С.* Повседневная жизнь средневековой Руси накануне конца света: Россия в 1492 году от Рождества Христова, или в 7000 году от Сотворения мира / Н.С. Борисов. – М. : Молодая гвардия, 2004. – 530 с.
20. *Брюнель-Лобришон, Ж.* Повседневная жизнь во времена трубадуров. XII – XIII века / Женевьева Брюнель-Лобришон. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2003. – 414 с.
21. *Будур, Н.В.* Повседневная жизнь викингов. IX – XI века / Н.В. Будур; предисл. Авт. – М. : Мол. гвардия, 2007. – 463 с.
22. *Будур, Н.В.* Повседневная жизнь инквизиции в средние века / Н.В. Будур. – М. : Мол. гвардия, 2011. – 373 с.

23. *Бэшем, А.* Цивилизация Древней Индии/Артур Бэшем: пер. с фр. Е. Гавриловой под ред. И. Шевченко.–Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 496 с.
24. *Всемирная история.* В 6 т. Том 2. Средневековые цивилизации Запада и Востока / Ин-т всеобщей истории РАН; гл. ред. О. А. Чубарьян – М. : Наука, 2012. – 894 с.
25. *Гийу, А.* Византийская цивилизация / Андре Гийу; пер. с франц. Д. Лоевского; Предисл. Р. Блока. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. – 552 с.
26. *Грэй, Дж. Г.* История Древнего Китая / Джон Генри Грэй / Пер. с англ. А.Б. Вальдман. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2006. – 606 с.
27. *Гумилев, Л.Н.* Древняя Русь и Великая степь / Л.Н. Гумилев. – М. : Мысль, 1989. – 764 с.
28. *Гумилев, Л.Н.* От Руси до России / Л.Н. Гумилев. – М. : АСТ; Астрель; Транзиткнига, 2005. – 415 с.
29. *Дубянецкі, Э.С.* Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папул. энцыкл. дав. – М.: БелЭн, 2001. – 240 с.
30. *Дэвис, Н.* История Европы / Н. Дэвис; пер. с англ. Т.Б. Менской. – М. : АСТ; Транзиткнига, 2004. – 943 с.
31. *Егер, О.* Всемирная история: в 4 т. – Т.2. Средние века / О. Егер. – М. : АСТ, 2000. – 696 с.
32. *Елисеефф, В., Елисеефф, Д.* Цивилизация классического Китая / В. Елисеефф, Д. Елисеефф; пер с франц. Д. Лоевского – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 640 с.
33. *Елисеефф, В., Елисеефф, Д.* Японская цивилизация / В. Елисеефф, Д. Елисеефф. – Пер. с фр. И. Эльфонд. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. – 526 с.
34. *Женщины-легенды* / Г.И. Довгяло, Е. Д. Смирнова, В.А. Федосик. – Минск, Беларусь, 1993. – 333 с.
35. *Иванов, К.А.* Многоликое средневековье: сб. / К.А. Иванов. – 2-е изд. – М. : Алетей, 2001. – 425 с.

36. *История Европы* (с древнейших времен до наших дней): в 8 т. – М. : Наука, 1990. – Т.2. Европа в период средневековья. – 718 с.
37. *Карамзин, Н.М.* История государства Российского: в 12 т. / Н.М. Карамзин; отв. ред. А.Н. Сахаров. – М. : Наука, 1989.
38. *Ключевский, В.О.* Русская история: в 5 т. / В.О. Ключевский; под ред. А.Ф. Смирнова. – М. : Рипол – Классик, 2001.
39. *Левкиевская, Е.* Мифы русского народа / Е. Левкиевская. – М. : Астрель; АСТ, 2003. – 528 с.
40. *Ле Гофф, Ж.* Цивилизация средневекового Запада / Жак Ле Гофф; Пер. с фр. Под общ. ред. В.А. Бабинцева; послесл. А.Я. Гуревича. – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 560 с.
41. *Ле Гофф, Ж., Трюон, Н.* История тела в средние века / Жак Ле Гофф, Николя Трюон; пер. с фр. Е. Лебедевой. – М. : Текст, 2008. – 189 с.
42. *Лозинский, С.Г.* История папства / С.Г. Лозинский. – М. : Политиздат, 1986. – 382 с.
43. *Малинин, Ю. П.* Франция в эпоху позднего средневековья. Материалы научного наследия / Ю. П. Малинин. – Сост. и отв. ред. М. В. Аникеев, А. Ю. Карачинский, В. В. Шишкин. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2008. – 452 с.
44. *Мировая художественная культура.* В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк, 2005. – 447 с.
45. *Мулен, Л.* Повседневная жизнь средневековых монахов Западной Европы в X–XV веках / Лео Мулен. – М. : Мол. гвардия, 2002. – 346 с.
46. *Нерсесов, Я.Н.* Доколумбова Америка: ацтеки, майя, инки / Я.Н. Нерсесов. – М. : Мир энциклопедий Аванта+, Астрель; Владимир: ВКТ, 2009. – 446 с.
47. *Нерсесов, Я.Н.* Мифы Центральной и Южной Америки / Я.Н. Нерсесов. – М. : Астрель, АСТ, 2004. – 463 с.

48. *Пастуро, М.* Символическая история европейского средневековья / Мишель Пастуро. – Пер. с фр. Е. Решетниковой. – СПб. : Александрия, 017. – 448 с.
49. *Петрухин, В.Я.* Мифы Древней Скандинавии / В.Я. Петрухин. – М. : Астрель; АСТ, 2003. – 464 с.
50. *Повалихина, Т.И.* История мировой экономики и международных экономических отношений: учеб пособие/ Т.И. Повалихина. – Минск: Современ. шк., 2006. – 256 с.
51. *Пти-Дютайи, Ш.* Феодалная монархия во Франции и в Англии X–XIII вв. / Шарль Пти-Дютайи; репринтное издание. – Минск: А.Н. Вараксин, 2010. – 424 с.
52. *Российская повседневность: от истоков до середины XIX века: учебное пособие /* Под ред. Л.И. Семенниковой. – М. : КДУ, 2007. – 240 с.
53. *Средневековый мир* в терминах, именах и названиях: Словарь-справочник / Науч. ред. В. А. Федосик. Сост. Е. Д. Смирнова. – 2-е изд., испр. – Минск : Беларусь, 2001. – 383 с.
54. *Ру, С.* Повседневная жизнь Парижа в Средние века / Симона Ру; пер. с фр. Е.В. Колодочкиной. – М. : Молодая гвардия, 2008. – 252 с.
55. *Сустель, Ж.* Повседневная жизнь ацтеков накануне испанского завоевания / Жак Сустель; науч. ред. и вступ. Ст. Г.Г. Ершовой; пер. с фр. Е.В. Колодочкиной. – М. : Молодая гвардия, 2007. – 287 с.
56. *Уваров, П. Ю.* Китай в средневековом мире. Взгляд из всемирной истории / П. Ю. Уваров, А. Л. Рябинин. – СПб. : Наука, 2017. – 286 с.
57. *Фицджералд, Ч.П.* История Китая / Чарлз Патрик Фицджералд / пер. с англ. Л.А. Калашниковой. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2005. – 460 с.
58. *Флори, Ж.* Повседневная жизнь рыцарей в средние века / Жан Флори; пер. с фр. Ф.Ф. Нестерова. – М. : молодая гвардия, 2006. – 356 с.
59. *Шейпак, А.А.* История науки и техники: Материалы и технологии / А.А. Шейпак. – Учеб. пособие: в 2 ч. Ч. 1. – 2-е изд. – М. : МГИУ, 2009. – 276 с.

60. Штокмар, В.В. История Англии в средние века / В.В. Штокмар. – М. : Алетейя, 2005. – 203 с.

3. ПРАКТЫЧНЫ РАЗДЗЕЛ

МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ СЕМІНАРСКІХ ЗАНЯТКАЎ

Тэма 1. Грамадскі лад і сацыяльныя адносіны франкаў паводле “Салічаскай праўды”

1. Рассяленне франкаў. Франкі салічаскія і рыпуарскія. “Салічаская праўда” як гістарычная крыніца.
2. Сацыяльны падзел грамадства паводле “Салічаскай праўды”.
3. Прававыя адносіны ў франкскім грамадстве.
4. Структура землеўладання.
5. Гаспадарчыя заняткі франкаў.

Літаратура:

1. История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
2. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
5. Нефедов, С.А. История средних веков. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых / С. А. Нефедов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 363 с.
6. История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
7. Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.
8. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
9. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
10. История средних веков: Учеб для студентов ист. фак. пед. ин-тов /М.Л. Абрамсон, А.А. Кириллова, Н.Ф. Колесницкий и др.; Под ред. Н.Ф. Колесницкого. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1986. – 575 с.

11. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.*

12. Порьяз, А.В. *Мировая культура: Средневековье / А.В. Порьяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.*

Тэма 2. Сярэднявечныя гарады

1. Шляхі ўзнікнення сярэднявечных гарадоў. Тэорыі ўзнікнення гарадоў.
2. Функцыі сярэднявечнага горада. Горад і гарадское наваколле.
3. Насельніцтва сярэднявечнага горада, шляхі яго папаўнення, павіннасці гараджан.
4. Катэгорыі гарадскога насельніцтва.
5. Гарады і феадалы. Роля каралеўскай улады ў развіцці гарадоў.
6. Рамествы і іх арганізацыя. Цэхі і цэхавыя рэгламенты.
7. Знешні выгляд і арганізацыя жыцця сярэднявечнага горада. Паўсядзённае жыццё гараджан.

Літаратура:

1. *История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.*
2. *Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.*
3. *История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.*
4. *Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.*
5. *История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.*
6. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.*
7. *Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.*
8. *Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.*
9. *Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.*
10. *История средних веков: Учеб для студентов ист. фак. пед. ин-тов /М.Л. Абрамсон, А.А. Кириллова, Н.Ф. Колесницкий и др.; Под ред. Н.Ф. Колесницкого. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1986. – 575 с.*
11. *Порьяз, А.В. Мировая культура: Средневековье / А.В. Порьяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.*
12. *Брюнель-Лобришон, Ж. Повседневная жизнь во времена трубадуров. XII – XIII века / Женестьева Брюнель-Лобришон. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2003. – 414 с.*
13. *Иванов, К.А. Многоликое средневековье: сб. / К.А. Иванов. – 2-е изд. – М. : Алетейя, 2001. – 425 с.*

14. Ле Гофф, Ж. Цивилизация средневекового Запада / Жак Ле Гофф; Пер. с фр. Под общ. ред. В.А. Бабинцева; послесл. А.Я. Гуревича. – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 560 с.
15. Ру, С. Повседневная жизнь Парижа в Средние века / Симона Ру; пер. с фр. Е.В. Колодочкиной. – М.: Молодая гвардия, 2008. – 252 с.

Тэма 3. Крыжовыя паходы

1. Папства ў перыяд ранняга сярэднявечча. Роля каталіцкай царквы ў палітычным развіцці Еўропы.
2. Барацьба царкоўнай і свецкай улад у XI – XV ст.
3. Крыжовыя паходы: прычыны, перадумовы, асноўныя накірункі і сацыяльны склад удзельнікаў. Першы крыжовы паход.
4. Духоўна-манаскія ордэны. Прынцыпы арганізацыі, дзейнасць, рыцарская ментальнасць
5. Крыжовыя паходы і падзенне Візантыі. Апошнія крыжовыя паходы.
6. Стварэнне дзяржаў крыжакаў. Наступствы крыжовых паходаў.

Літаратура:

1. История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
2. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
5. Нефедов, С.А. История средних веков. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых /С. А. Нефедов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 363 с.
6. История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
7. Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.
8. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
9. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
10. *История* средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн.: Изд. центр БГУ, 2008.
11. Поръяз, А.В. Мирова культура: Средневековье / А.В. Поръяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.
12. Иванов, К.А. Многоликое средневековье: Сборник / К.А. Иванов. – 2-е изд. – М.: Алатнйя, 2001. – 425 с.

13. Лозинский, С.Г. История папства / С.Г. Лозинский. – М.: Политиздат, 1986. – 382 с.
14. Эпоха крестовых походов /Под ред. Э. Лависса и А. Рамбо. – Смоленск: Русич, 2001. – 412 с.
15. Бордонов, Ж. Повседневная жизнь тамплиеров в XIII веке/ Ж. Бордонов. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2004. – 242 с.

Тэма 4. Скандынаўскія краіны ў сярэднявеччы. Варагі і Русь.

1. Насельніцтва Скандынаўскага паўвострава ў сярэднявеччы. Першыя дзяржаўныя ўтварэнні.
2. Гаспадарчыя заняткі і сацыяльная структура грамадства
3. Варагі, нарманы, вікінгі: суадносіны паняццяў. Накірункі ваенна-каланізацыйных экспедыцый нарманаў.
4. Нарманы і еўрапейскія краіны.
4. Нарманы на тэрыторыі ўзбярэжжа Балтыйскага мора. Стасункі з балцкімі, фіна-ўгорскімі, славянскімі плямянамі.
5. Нарманская тэорыя, яе змест і навуковая палеміка вакол стварэння славянскай дзяржаўнасці.
6. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры нарманаў. Скандынаўская міфалогія.

Літаратура:

1. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
2. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
3. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
4. История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
5. Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.
6. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
7. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
8. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.*
9. Поръяз, А.В. Мирова культура: Средневековье / А.В. Поръяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.
10. Славяне и скандинавы: Пер. с нем. / Общ. ред. Е.А. Мельниковой. – М. : Прогресс, 1986. – 416 с.
11. Лебедев, Г.С. Эпоха викингов в Северной Европе. Историко-археологические очерки / Г.С. Лебедев. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1985. – 283 с.

12. Будур, Н.В. Повседневная жизнь викингов. IX – XI века / Н.В. Будур; предисл. авт. – М. : Мол. гвардия, 2007. – 463 с.
13. Петрухин, В.Я. Мифы Древней Скандинавии / В.Я. Петрухин. – М. : Астрель; АСТ, 2003. – 464 с.

Тэма 5. Кіеўская Русь (Старажытнаруская дзяржава)у IX–XIII ст.

1. Вытокі дзяржаўнасці усходніх славян. Першыя князі Кіеўскай Русі.
2. Хрышчэнне Русі. Русь пры князе Уладзіміры.
3. Яраслаў Мудры. Унутранае развіццё і знешняя палітыка Кіеўскай Русі.
4. Гаспадарчае развіццё і сацыяльная структура насельніцтва . “Руская праўда”.
5. Перадумовы феадальнай раздробленасці. Барацьба Уладзіміра Манамаха за захаванне адзінства дзяржавы.
6. Распад Кіеўскай Русі на ўдзелы. Развіццё буйнейшых княстваў.
7. Пагаршэнне знешнепалітычнай сітуацыі.Заваяванне рускіх зямель мангола-татарамі. “Русь Маскоўская” і “Русь Літоўская”.

Літаратура:

1. Егер, О. Всемирная история; В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
2. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
3. История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.
4. Мартынюк, А. В. Средневековая Русь: Хрестоматия: учеб. Пособие для студ. учреждений высш. Образования по историческим спец. : в 2 ч. Ч. 1 / А. В. Мартынюк. – Минск, РИВШ, 2012. – 286 с.
5. Мартынюк, А. В. Средневековая Русь: Хрестоматия: учеб. Пособие для студ. учреждений высш. Образования по историческим спец. : в 2 ч. Ч. 2 / А. В. Мартынюк. – Минск, РИВШ, 2012. – 241 с.
6. Рамбо, А. История Древней и Новой России / А. Рамбо. - Смоленск; Русич, 2001. – 407 с.

7. Гумилев, Л.Н. От Руси до России /Л.Н. Гумилев. - М.: АСТ: Астрель: Транзиткнига, 2005. – 415 с.
8. Платонов, С.Ф. Полный курс лекций по русской истории/С.Ф. Платонов. – М.: ООО «Фирма СТД», 2005. – 832 с.
9. История России с древнейших времен до конца XVII века / А.П. Новосельцев, А.Н. Сахаров, В.И. Буганов, В.Д. Назаров; гл. ред. А.Н. Сахаров, А.П. Новосельцев. - М.: ООО «Фирма «Издательство АСТ», 2000. –576 с.

Тэма 6. Маскоўская Русь у XIII–XV ст.

1. Фактары ўзвышэння Масквы і збіранне зямель вакол Маскоўскага княства. Рускія землі ў сістэме Залатой Арды.
2. Мерапрыемствы Маскоўскіх князёў па ўмацаванню ўлады і збіранню зямель. Саперніцтва Масквы і Цверы.
3. Адносіны Масквы і Вялікага княства Літоўскага і войны паміж Маскоўскай Руссю і ВКЛ.
4. Кулікоўская бітва. Стаянне на рацэ Вутры і вызваленне ад мангола-татарскага прыгнету.
5. Сацыяльна-эканамічнае развіццё. “Судзебнік” Івана III. Пачатак афармлення прыгоннага права.
6. Падзенне Візантыі і фарміраванне ідэі “Масква – трэці Рым”. З’яўленне тытула “гасудар усяя Русі”.

Літаратура:

1. Егер, О. Всемирная история; В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
2. Поръяз, А.В. Мировая культура: Средневековье / А.В. Поръяз. – М.; ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Е. Менской. –М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига». 2004. – 943 с.
5. Рамбо, А. История Древней и Новой России / А. Рамбо. - Смоленск; Русич, 2001. – 407 с.
6. Гумилев, Л.Н. От Руси до России /Л.Н. Гумилев. - М.: АСТ: Астрель: Транзиткнига, 2005. – 415 с.
7. Платонов, С.Ф. Полный курс лекций по русской истории/С.Ф. Платонов. – М.: ООО «Фирма СТД», 2005. – 832 с.

8. История России с древнейших времен до конца XVII века / А.П. Новосельцев, А.Н. Сахаров, В.И. Буганов, В.Д. Назаров; гл. ред. А.Н. Сахаров, А.П. Новосельцев. - М.: ООО «Фирма «Издательство АСТ», 2000. – 576 с.
9. Ключевский, В.О. Русская история: в 5 т. / В.О. Ключевский; под ред. А.Ф. Смирнова. – М. : Рипол – Классик, 2001.

Тэма 7. Узнікненне і развіццё славянскіх краін у раннім і высокім Сярэднявеччы

1. Арэал рассялення славянскіх пляменаў. Сацыяльны лад і гаспадарчыя заняткі славян. Стварэнне славіній. Дзяржава Сама і Вялікамараўскае княства.
2. Узнікненне Польскай дзяржавы. Князь Мешка. Ваенныя паходы Баляслава I і прыняцце ім тытула караля. Палітычная раздробленасць Польшчы.
3. Стварэнне Чэшскай дзяржавы. Прадастаўленне Ураціславу II каралеўскага тытула. Знаходжанне Чэхіі ў складзе Германскай імперыі.
4. Саюз славян і балгар. Стварэнне Першага Балгарскага царства. Росквіт Балгарыі пры Сімяоне Вялікім.
5. Падзенне Першага Балгарскага царства. Паўстанне супраць Візантыі і заснаванне Другога Балгарскага царства.
6. Заваяванне венграмі Прыдунайскай тэрыторыі. Заснаванне Венгерскага каралеўства. Стварэнне дзяржавы харватаў. Ператварэнне Сербіі ў каралеўства пры Стэфане Першавенчаным. Паўднёвыя славяне пад уплывам Візантыі.

Літаратура:

1. История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
2. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
5. Нефедов, С.А. История средних веков. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых /С. А. Нефедов. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 363 с.
6. История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.

7. Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.
8. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
9. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
10. *История* средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.
11. История средних веков. В 2 т. Т.1 Раннее и Высокое средневековье: учебник / под ред. С.П. Карпова. – 2-е изд. – М. : Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.

Тэма 8. Славянскія краіны ў познім Сярэднявеччы

1. Аб'яднанне Польскай дзяржавы і аднаўленне каралеўскага тытула.
2. Казімір Вялікі і ўмацаванне каралеўскай улады. Адносіны з вялікім княствам Літоўскім.
3. Асаблівасці сацыяльна-палітычнага развіцця Польшчы. Роля шляхты. Кошыцкі прывілей. Спыненне дынастыі Пястаў.
3. Крэўская унія. Заснаванне дынастыі Ягелонаў. Адносіны Кароны і Княства. Барацьба з крыжакамі. Грунвальдская бітва.
4. Знаходжанне Чэхіі ў складзе Германіі. Эканамічны ўздым краіны. Апазіцыя супраць каталіцкай царквы і германізацыі.
5. Ян Гус і яго вучэнне. Плыні ў гусіцкім руху. Гусіцкія войны і іх вынікі.
6. Сербія, Балгарыя і Венгрыя ў познім сярэднявеччы. Усталяванне турэцкага панавання над паўднёвымі славянамі.

Літаратура:

1. История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
2. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
5. Нефедов, С.А. История средних веков. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых / С. А. Нефедов. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 363 с.

6. Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.
7. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
8. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
9. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.*
10. История средних веков. В 2 т. Т. 2 Раннее новое время: учебник / под ред. С.П. Карпова. – 2-е изд. – М. : Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.

Тэма 9. Дакалумбава Амерыка, яе матэрыяльная і духоўная культура

1. Асяродкі старажытных амерыканскіх культур. Межаамерыка і Цэнтральныя Анды. Прыродныя ўмовы і гаспадарчыя культуры. Зараджэнне земляробства і засяленне тэрыторый.
2. Цывілізацыі альмекаў, сапатэкаў і майя. Перанясенне цэнтра цывілізацыі майя на Юкатан і ўстанаўленне там майянскай гегемоніі.
3. Сацыяльная структура дзяржавы майя. Абшчынны лад. Гарады-дзяржавы. Рэлігія майя.
4. Цывілізацыя тальтэкаў у Цэнтральнай Мексіцы. Ацтэкі і заснаванне г. Ценачцітлан. Дасягненне ацтэкамі гегемоніі.
5. Гаспадарчыя заняткі ацтэкаў. Разлажэнне радавога ладу. Дасягненні культуры і рэлігія ацтэкаў.
6. Цывілізацыі Андскага нагор'я і ўзбярэжжа Ціхага акіяна. Культурны чавін, мачыка і наска. Дзяржава Чыму і пакарэнне яе інкамі. Сацыяльны лад і эканоміка дзяржавы інкаў.
7. З'яўленне еўрапейцаў і лёс дакалумбавых цывілізацый.

Літаратура:

6. Древние цивилизации /С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.: под общ. Ред. Г.М. Бонгард-Левина. – М.: Мысль, 1989. – 472 с.
7. Альперович, М.С. История Латинской Америки (с древнейших времен до начала XX века): учебник для вузов / М.С. Альперович, Л.Ю. Слѣзкин. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Высш. шк., 1991. – 286 с.
8. Боден, Л. Инки. Быт. Культура. Религия / Луи Боден; пер. с англ. Е.Б. Межеветинова. – М. : Центрполиграф, 2004. – 255 с.

9. Сустель, Ж. Повседневная жизнь ацтеков накануне испанского завоевания / Жак Сустель; науч. ред. и вступ. Ст. Г.Г. Ершовой; пер. с фр. Е.В. Колодочкиной. – М. : Молодая гвардия, 2007. – 287 с.
10. Нерсесов, Я.Н. Мифы Центральной и Южной Америки / Я.Н. Нерсесов. – М. : Астрель, АСТ, 2004. – 463 с.
11. Нерсесов, Я.Н. Доколумбова Америка: ацтеки, майя, инки / Я.Н. Нерсесов. – М. : Мир энциклопедий Аванта+, Астрель; Владимир: ВКТ, 2009. – 446 с.
12. Дубянецкі, Э.С. Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папул. энцыкл. дав. – М.: БелЭн, 2001. – 240 с.

МАТЭРЫЯЛЫ ДЛЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Тэма 1. Папства і яго роля ў раннім Сярэднявеччы.

1. Становішча італьянскіх зямель пасля варварскага заваявання. Тіалія як прыклад сінтэзнага варыянта феадалізацыі.
2. Рассяленне варварскіх пляменаў, іх сацыяльная арганізацыя і гаспадарчая дзейнасць. Працэс феадалізацыі.
3. Паступовая хрысціянізацыя варварскіх пляменаў.
4. Інстытут папства і яго ідэалагічнае значэнне ў раннім сярэднявеччы.
5. Стан хрысціянскага веравучэння ў раннім сярэднявеччы.
6. Адносіны паміж царкоўнай і свецкай уладай на тэрыторыі былой рымскай імперыі і ў Візантыі. Прычыны ўзвышэння папства .
7. Адносіны паміж заходняй і ўсходняй галінамі хрысціянства, папай і канстанцінопальскім патрыярхам.

Літаратура:

1. История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
2. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
5. История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
6. Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.

7. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
8. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
9. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.*
10. Иванов, К.А. Многоликое средневековье: Сборник / К.А. Иванов. – 2-е изд. – М.: Алатай, 2001. – 425 с.
11. Лозинский, С.Г. История папства / С.Г. Лозинский. – М.: Политиздат, 1986. – 382 с.

Пытанні для самакантролю на тэме 1 “Папства і яго роля ў раннім сярэднявеччы.”

1. Якія познерымскія рысы грамадскага і гаспадарчага развіцця назіраліся на італьянскіх землях былой рымскай імперыі?
2. Што ўяўлялі сабой грамадскі лад і гаспадарчыя заняткі варварскіх пляменаў?
3. Што такое сінтэзны шлях феадалізацыі? У чым змест сінтэза?
4. Якое значэнне мела прыняцце хрысціянства як афіцыйнай рэлігіі для познерымскага грамадства?
5. Што ўяўляла сабой хрысціянства ў канцэпттуальных адносінах у раннім сярэднявеччы?
6. Чым можна растлумачыць розныя інтэрпрэтацыі хрысціянскага веравучэння ў познерымскую эпоху і ранняе сярэднявечча?
7. Як стварыўся інстытут папства?
8. Як складаліся адносіны папства са свецкай уладай?
9. Чаму ў раннім сярэднявеччы адбываецца павышэнне ролі рымскага першасвятара?
10. Чым адрозніваліся адносіны паміж духоўнай і свецкай уладай у Візантыі і былой Заходняй рымскай імперыі?
11. Як гэта паўплывала на адносіны царквы да вонкавага свету ў Рыме і Візантыі?

- 12.3 якіх народаў пачынаўся і як праходзіў працэс хрысціянізацыі ў Еўропе?
13. Якое значэнне мела прыняцце еўрапейскімі народамі хрысціянства?
14. Узгадайце, калі адбылася хрысціянізацыя зямель Русі.
15. Што было агульнага і ў чым адрозніваліся ў плане дагматыкі, абраднасці і арганізацыі хрысціянскія цэрквы на Захадзе і Усходзе?
16. Што такое Вялікая схізма і якое значэнне яна мела для далейшага развіцця еўрапейскай цывілізацыі?

Тэма 2. Англія ў раннім сярэднявеччы. Узнікненне каралеўстваў.

1. Брытанскія востравы і Рымская імперыя: стасункі рымлян і мясцовага насельніцтва.
2. Этнічная карта Брытанскіх востравоў Кельты.
3. Сацыяльная арганізацыя і гаспадарчыя заняткі кельцкага грамадства.
4. Племянныя правадыры і друіды. Веда і вераванні насельніцтва Брытанскіх востравоў.
5. Англасаксонскае заваяванне. Грамадскі лад і гаспадарчае развіццё англасаксаў.
6. Стварэнне сямі каралеўстваў англасаксаў, іх дзяржаўная будова і гаспадарчае развіццё.
7. Сацыяльная структура і грамадскі лад англасаксонскіх каралеўстваў.
8. Перыяд раннесярэднявечнай Брытаніі ў англійскім эпасе.

Літаратура:

1. История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
2. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
5. История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
6. Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.

7. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
8. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
9. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.*
10. Порьяз, А.В. Мировая культура: Средневековье / А.В. Порьяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.
11. Иванов, К.А. Многоликое средневековье: Сборник / К.А. Иванов. – 2-е изд. – М.: Алатнйя, 2001. – 425 с.

Пытанні для самакантролю на тэме 2 “Англія ў раннім сярэднявеччы.

Узнікненне каралеўстваў.”

1. У чым асаблівасці геаграфічнага становішча і прыродных умоў Брытанскіх вастравоў
2. Якія гістарычныя вобласці вылучаюцца на Брытанскіх вастравах?
3. Якія этнічныя групы насялялі вастравы да прыходу рымлян?
4. Калі рымляне праніклі на Брытанскія вастравы?
5. Наколькі эфектыўна было рымскае панаванне на брытанскіх вастравах?
6. што характэрна для грамадскага ладу і гаспадарчага развіцця культураў і брытаў?
7. Хто такія друіды?
8. Што вы ведаеце аб кельцкай міфалогіі?
9. Хто такія англасаксы і як адбылося заваяванне імі Брытаніі?
10. Што можна адзначыць асабнага ў працэсе феадалізацыі на Брытанскіх вастравах?
11. Якія асаблівасці гаспадарчага і грамадскага развіцця перадумовала вастраўнае становішча Брытаніі?
12. Калькі было англасаксонскіх каралеўстваў і як яны называліся?
13. Якое значэнне мелі для насельніцтва Брытаніі ўварванні датчан?

14. Якія сюжэты англійскага фальклора, звязаныя з раннім сярэднявеччам, вы ведаеце?

Тэма 3. Усходнія славянскія плямены.

1. Славяне як прадстаўнікі індаеўрапейцаў. Гіпотэзы аб прарадзіме славян.
2. Славяне падчас “вялікага перасялення народаў”. Накірункі міграцый славянаў і іх падзел на ўсходніх, паўднёвых і заходніх.
3. Рассяленне ўсходнеславянскіх пляменаў на тэрыторыях сучасных Расіі, Украіны і Беларусі. Змешванне іх з мясцовым этнічным субстратам.
4. Гістарычны лёс палабскіх славян.
5. Грамадскі лад і гаспадарчыя заняткі славян.
6. Першыя ўсходнеславянскія дзяржаўныя ўтварэнні і племянныя саюзы.
7. Працэс феадалізацыі ва ўсходніх славян. Фактары і наступствы бессінтэзнага шляху фарміравання феадалізма.
8. Славяне і іх суседзі. Славяне і Візантыя.
9. Рэлігійныя вераванні ўсходніх славян.

Літаратура:

1. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
2. Поръяз, А.В. Мирова́я культура: Средневековье / А.В. Поръяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн.: Изд. центр БГУ, 2008.*
5. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.
6. Рамбо, А. История Древней и Новой России / А. Рамбо. – Смоленск: Русич, 2001. – 407 с.

7. Гумилев, Л.Н. От Руси до России /Л.Н. Гумилев. – М.: АСТ: Астрель: Транзиткнига, 2005. – 415 с.
8. Платонов, С.Ф. Полный курс лекций по русской истории/С.Ф. Платонов. – М.: ООО «Фирма СТД», 2005. – 832 с.
9. История России с древнейших времен до конца XVII века / А.П. Новосельцев, А.Н. Сахаров, В.И. Буганов, В.Д. Назаров; то вред. А.Н. Сахаров, А.П. Новосельцев. – М.: ООО «Фирма «Издательство АСТ», 2000. – 576 с.
10. Левкиевская, Е. Мифы русскага народа/ Е. Левкиевская. – М.:ООО «Издательство «Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 528 с.

Пытанні для самакантролю на тэме 3 “Усходнія славянскія плямены”

1. Хто такія індаеўрапейцы і калі пачалося іх рассяленне ў Еўропе?
2. Хто былі суседзі славян?
3. Якія існуюць гіпотэзы аб прарадзіме славян?
4. У якім накірунку адбывалася славянізацыя усходнееўрапейскіх зямель?
5. Якія плямены рассяліліся на тэрыторыі сучаснай Украіны?
6. Якія плямены занялі тэрыторыю сучаснай Беларусі?
7. Якія плямены рассяліліся па тэрыторыі Расіі?
8. Якія этнічныя супольнасці існавалі да прыходу славян на тэрыторыях усходняй Еўропы?
9. Якая існуе ў дадзеным кантэксце тэорыя аб паходжанні беларускага этнасу?
10. Якім быў лёс палабскіх славян?
11. Што такое бессінтэзны шлях феадалізацыі?
12. Чаму праходзіў на ўсходнеславянскіх землях і якія наступствы меў?
13. Якой была сацыяльная арганізацыя ўсходнеславянскіх пляменаў?
14. У чым яна падобная на сацыяльны лад еўрапейскіх варварскіх пляменаў?
15. Што можна сказаць аб рэлігійных вераваннях усходніх славян?

16. На вашу думку, чаму працэс хрысціянізацыі на ўсходнеславянскіх землях праходзіў пазней, чым у астатняй Еўропе?
17. Што такое славінні? Назавіце найбольш раннія дзяржаўныя ўтварэнні на ўсходнеславянскіх землях і цэнтры княжанняў.
18. Хто былі суседзі ўсходніх славян?
19. Як можна ахарактарызаваць адносіны славян з Візантыяй?

Тэма 4. Асаблівасці эканамічнага і сацыяльна-культурнага развіцця Заходняй Еўропы ў XI-XV ст. (параўнаўчы аналіз)

Параўнайце ў дынаміцы ад XI-XV ст. і вылучыце прычыны змяненняў.

1. Колькасць насельніцтва з фактарамі яе змянення.
2. Развіцце сельскай гаспадаркі (аграрэхнічныя прыемы).
3. Становішча залежных сялян і фактары яго змянення.
4. Структуру павіннасцей сельскага насельніцтва з вылучэннем прычын яе змянення.
5. Узнікненне новых і развіцце старых гарадоў і прычыны змянення статусу іх насельніцтва.
6. Будову дзяржавы і ступень цэнтралізацыі.
7. Змены ў арганізацыі войска і ўзбраення.
8. Змены ў становішчы рыцарства і яго ладзе жыцця.
9. Змяненне формы манархіі і прычыны з'яўлення саслоўна-прадстаўнічых органаў.
10. Змены ў становішчы каталіцкай царквы і суадносінах духоўнай і свецкай улад, а таксама фактары, якія іх абумовілі.
10. Змяненне геаграфічных межаў вядучых дзяржаў.
11. Змены ў галіне грамадскай думкі і фактары фарміравання ранняга Адраджэння.

12.Змяненне ў выяўленчых сродках мастацтва і фарміраванне жывапісу ранняга Рэнэсанса.

13.Змяненне і спалучэнне архітэктурных стыляў і фактары, што абумовілі гэты працэс.

14.Змяненні ў матэрыяльнай культуры Еўропы.

Літаратура:

1.История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.

2.Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.

3.История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.

4. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. Колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.

5.История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.

6.Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.

7.Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Б. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига», 2004. – 943 с.

8.Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.

9. История средних веков: Учеб для студентов ист. фак. пед. ин-тов /М.Л. Абрамсон, А.А. Кириллова, Н.Ф. Колесницкий и др.; Под ред. Н.Ф. Колесницкого. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1986. – 575 с.

10. Порьяз, А.В. Мировая культура: Средневековье / А.В. Порьяз. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.

11.Иванов, К.А. Многоликое средневековье: Сборник / К.А. Иванов. – 2-е изд. – М.: Алатнйя, 2001. – 425 с.

12. Шейпак, А.А. История науки и техники. Материалы и технологии /А.А. Шейпак. – Учеб. пособие. Ч.1 - 2. – М.: МГИУ, 2009.

Тэма 5. Еўрапейская культура ранняга і высокага сярэднявечча

1. Рысы культуры сярэднявечча і светаўспрыманне сярэднявечнага чалавека.
2. Роля царквы ў культурным жыцці. Манастыры і манаскі лад жыцця.
- 2.Сістэма адукацыі. Узнікненне і развіццё сярэднявечных універсітэтаў.
3. Развіццё літаратуры. Гераічны эпас.
4. Рыцарская і гарадская літаратура. Куртуазнасць і рыцарскі маральны ідэал.
5. Выяўленчае мастацтва, архітэктура і скульптура.Раманскі і гатычны стылі.
6. Умовы і лад жыцця розных катэгорый насельніцтва. Матэрыяльная культура (харчаванне, жыллё, адзенне, зброя і г.д.).

Літаратура:

- 1.Егер, О. Всемирная история; В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
2. Порьяз, А.В. Мировая культура: Средневековье / А.В. Порьяз. – М.; ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.
3. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Е. Менской. –М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига». 2004. – 943 с.
- 4.История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
- 5.Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
- 6.История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
- 7.Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
- 8.Нефедов, С.А. История средних веков. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых /С. А. Нефедов. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 363 с.

9. Ле Гофф, Ж. Цивилизация средневекового Запада / Жак Ле Гофф; Пер. с фр. Под общ. ред. В.А. Бабинцева; послесл. А.Я. Гуревича. – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 560 с.
10. Ле Гофф, Ж., Трюон, Н. История тела в средние века / Жак Ле Гофф, Николя Трюон; пер. с фр. Е. Лебедевой. – М. : Текст, 2008. – 189 с.
11. Мулен, Л. Повседневная жизнь средневековых монахов Западной Европы в X – XV веках / Лео Мулен. – М. : Мол. гвардия, 2002. – 346 с.
12. Брюнель-Лобришон, Ж. Повседневная жизнь во времена трубадуров. XII – XIII века / Женестьева Брюнель-Лобришон. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2003. – 414 с.
13. Ру, С. Повседневная жизнь Парижа в Средние века / Симона Ру; пер. с фр. Е.В. Колодочкиной. – М. : Молодая гвардия, 2008. – 252 с.

Тэма 6. Еўрапейская культура позняга сярэднявечча

1. Змяненні ў ладзе жыцця ў познім сярэднявеччы. Уплыў крыжовых паходаў на лад жыцця і культуру паводзінаў.
2. Выхаванасць і куртуазнасць. Маральна-этычныя ўзоры для розных сацыяльных груп. Паэзія трубадураў.
3. Пашырэнне адукаванасці ў грамадстве Роля універсітэтаў.
4. Рост гарадоў і росквіт гатычнай архітэктуры. “Пламянеючая готыка”. Буйнейшыя ўзоры гатычнай архітэктуры. Гатычная скульптура.
5. “Карнавальная культура” і тэатралізаваныя відовішчы.
6. Роля царквы ў грамадстве. Рэлігійны фанатызм і ерасі.
7. Умовы жыцця, жыллё, побыт, адзенне, харчаванне розных катэгорый насельніцтва.

Літаратура:

1. Порьяз, А.В. Мировая культура: Средневековье / А.В. Порьяз. – М.; ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.
2. Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Е. Менской. – М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига». 2004. – 943 с.
3. Флори, Ж. Повседневная жизнь рыцарей в средние века / Жан Флори; пер. с фр. Ф.Ф. Нестерова. – М. : Молодая гвардия, 2006. – 356 с.
4. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.

- 5.История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
6. Ле Гофф, Ж. Цивилизация средневекового Запада / Жак Ле Гофф; Пер. с фр. Под общ. ред. В.А. Бабинцева; послесл. А.Я. Гуревича. – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 560 с.
- 7.Ле Гофф, Ж., Трюон, Н. История тела в средние века / Жак Ле Гофф, Николя Трюон; пер. с фр. Е. Лебедевой. – М. : Текст, 2008. – 189 с.
- 8 Мулен, Л. Повседневная жизнь средневековых монахов Западной Европы в X – XVвеках / Лео Мулен. – М. : Мол. гвардия, 2002. – 346 с.
- 9.Брюнель-Лобришон, Ж. Повседневная жизнь во времена трубадуров. XII – XIII века / Женевьева Брюнель-Лобришон. – М. : Мол. гвардия; Палимпсест, 2003. – 414 с.
- 10.Ру, С. Повседневная жизнь Парижа в Средние века / Симона Ру; пер. с фр. Е.В. Колодочкиной. – М. : Молодая гвардия, 2008. – 252 с.
- 11.Средние века / Под ред. В.П. Будановой. – ОЛИСС; ЭКСМО, 2006. – 432 с.

Тэма 7. Культура ранняга еўрапейскага Адраджэння

1. Перадумовы ўзнікнення культуры ранняга Адраджэння. Уключэнне ў сярэднявечную культуру антычнай спадчыны.
2. Змяненні ў светапоглядзе і свядомасці грамадства. З'яўленне ідэі гуманізма. Новыя маральныя прыярытэты. Змяненне стаўлення да адукаванасці і заняцця мастацтвам.
3. Гуманісты (К. Салютаці, Дж. Манецы, Дж. Піка дэла Мірандала, М. Фічына і г.д.). Ідэі гуманізма ў творах Дантэ, Ф. Петраркі, Дж. Бакачча і інш..
4. Новыя каноны мастацтва. Цялесны ідэал Адраджэння. Творы Джота, Мазача, Данатэла, Брунелескі і г.д..

Літаратура:

- 1.Дэвис, Н. История Европы / Н. Дэвис; Пер. с англ. Т.Е. Менской. –М.: ООО «Издательство АСТ», ООО «Транзиткнига». 2004. – 943 с.
- 2.История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.

3. Средние века / Под ред. В.П. Будановой. – ОЛИСС; ЭКСМО, 2006. – 432 с.
4. История средних веков. В 2 т. Т. 2 Раннее новое время: учебник / под ред. С.П. Карпова. – 2-е изд. – М. : Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
5. Дубянецкі, Э.С. Сусветная культура: Ад старажытнасці да нашых дзён: Папул. энцыкл. дав. – М.: БелЭн, 2001. – 240 с.
6. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк, 2005. – 447 с.
7. Порьяз, А.В. Мировая культура: Возрождение. Эпоха великих географических открытий / А.В. Порьяз. – М. : Олма-Пресс, 2001. – 559 с.

*Пытання для самакантролю на тэмах 5-7 **Культура сярэднявечнай еўрапейскай цывілізацыі і ранняга Адраджэння***

1. Чым можна растлумачыць рэлігійны фундамент еўрапейскай сярэднявечнай цывілізацыі?
2. Ці была якая-небудзь іншая альтэрнатыва рэлігійнай будове свету?
3. Прыведзіце прыклады твораў еўрапейскага сярэднявечнага эпасу.
4. Назавіце найбольш вядомыя творы літаратуры і мастацтва сярэднявечча, якія яскрава ўвасабляюць рэлігійную аснову.
5. Калі і чаму назіраецца ўздым гарадскога рамана і гарадской паэзіі?
5. Што такое куртуазная літаратура?
6. Якія сюжэты былі характэрнымі для паэзіі трубадураў? Назавіце найбольш вядомых прадстаўнікоў гэтага жанру.
7. Што такое аналы і хронікі? Як гэтыя творы называліся ва ўсходнеславянскіх землях?
8. Прыведзіце прыклады гістарычных прац Сярэднявечча, укажыце іх аўтараў.
9. Чым было абумоўлена з'яўленне універсітэтаў?

10. Якім быў статус універсітэтаў у сярэднявечным грамадстве?
11. Якая тэрміналогія часоў сярэднявечных універсітэтаў ужываецца і сёння?
12. Якія дысцыпліны і чаму вывучаліся ў сярэднявечных універсітэтах?
13. Што такое схаластыка і якое значэнне яна мела?
14. Якія навукі і чаму былі запатрабаваныя ў Сярэднявеччы?
15. Якую ролю ў сістэме сярэднявечнай сістэмы ведаў займалі астралогія і алхімія?
16. Што такое “град зямны” і “град нябесны”?
17. Што такое патрыстыка, у чым значэнне прац гісторыкаў і “айцоў царквы” дадзенага накірунка?
18. Дзе зарадзіўся манаскі рух?
19. Што змянілася ў становішчы каталіцкай царквы на працягу сярэднявечча?
20. Як мяняліся ўзаемаадносіны духоўнай і свецкай улады?
21. Чаму адбываўся гэты працэс?
22. Па якой прычыне ў каталіцкай царкве наспелі крызісныя з’явы і ў чым яны праяўляліся?
23. Якую мэту меў кляніцкі рух?
24. Як звязаны кляніцкі рух з умацаваннем пазіцый каталіцкай царквы?
25. Які ўклад унесла культура сярэднявечча ў еўрапейскую культуру і якое значэнне мела для наступных этапаў развіцця?
26. Якія стылі еўрапейскай сярэднявечнай архітэктуры вы ведаеце?
27. Чым былі абумоўлены панаванне і змена архітэктурных стыляў?
28. Якія віды сярэднявечных замкаў вы ведаеце?
29. Якім чынам і чаму змянялася засцерагальнае ўзбраенне рыцараў? Па якой прычыне рыцарскія даспехі ў познім сярэднявеччы перасталі быць функцыянальнымі?
30. Што вы ведаеце аб сярэднявечнай медыцыне?
40. Якія лекавыя сродкі і прыемы лячэння былі ў распараджэнні сярэднявечных урачоў? Як і чаму паступова змяняўся статус хірургаў у грамадстве?

41. Раскрыйце ўплыў на еўрапейскую сярэднявечную культуру наступстваў крыжовых паходаў.
42. Назавіце перыяды і рэгіёны ў развіцці еўрапейскай культуры, да якіх прымяняецца тэрмін “адраджэнне”, нягледзячы на тое, што гаворка ідзе не аб італьянскім Адраджэнні.
43. Чым можна растлумачыць пачатак Рэнэсансу менавіта ў Італіі?
44. Як паступова змянялася стаўленне да чалавека і адносінаў яго з Богам пад уплывам ідэй гуманізма?
45. Якім чынам у перыяд Рэнэсанса змянілася стаўленне да мастацтва?
46. Каго з прадстаўнікоў ранняга Адраджэння вы ведаеце?
47. Што такое сярэднявечныя ерасі і як ерэтычныя вучэнні спалучаліся з сацыяльнай і палітычнай барацьбой у сярэднявечным грамадстве?

Тэма 8. Руская культура X–XV ст.

1. Прыняцце хрысціянства і яго значэнне для развіцця рускай культуры.
2. Мураванае дойдства, яго каноны і школы.
3. Роля манастыроў у распаўсюджанні адукацыі. Манастырскія школы. Саборнасць і манаства.
4. Славянская сістэма пісьма. Кірыл і Мефодый. Усталяванне кірылічнага алфавіта.
5. Летапісанне. “Аповесць мінулых часоў”. Мясцовыя летапісы. “Ізборнік” князя Святаслава.
6. Эпічныя творы. Рускія быліны.
7. “Слова аб паходзе Ігаравым”, “Маленне Данілы Заточніка”, “Аповесць аб разарэнні Разані Бытыем”, “Казанне аб жыцці Аляксандра Неўскага” як прыклады старажытнарускай літаратуры.
8. Значэнне сувязяў з Візантыяй для фарміравання дзяржаўнай ідэалогіі Масквы. “Масква – Трэці Рым”.

8. Старажытнарускае мастацтва. Фрэскавы жывапіс. Іконапіс.

Літаратура:

1. История России с древнейших времен до конца XVII века / А.П. Новосельцев, А.Н. Сахаров, В.И. Буганов, В.Д. Назаров: отв. ред. А.Н. Сахаров, А.П. Новосельцев. – М. : АСТ, 2000. – 576 с.
2. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренграсс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; под ред. Б.А. Эренграсс. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк, 2005. – 447 с.
3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Семенникова, Л.И. Россия в мировом сообществе цивилизаций: учебник для студ. вузов / Л.И. Семенникова. – М. : КДУ, 2006. – 784 с.
5. Торосян, В.Г. Культурология. История мировой и отечественной культуры: учеб. пособие для студ., обуч. по пед. спец. / В.Г. Торосян. – М. : Гуманитар. Изд. центр ВЛАДОС, 2005.
6. Муравьев, С.В., Сахаров, А.М. Очерки развития русской культуры IX-XVII вв. / А.В. Муравьев, А.М. Сахаров. – М. : Просвещение, 1984.

Пытанні дзя самакантролю да тэмы 8 “Русская культура X–XV ст.”

1. У чым заключаўся аграрны характар эканомікі рускіх зямель?
2. Якія сельскагаспадарчыя культуры былі найбольш распаўсюджаныя?
3. Назавіце прылады працы ў земляробстве ў перыяд Сярэднявечча
4. Чым адрознівалася архітэктура ўсходнеславянскіх зямель ад архітэктуры Заходняй Еўропы?
5. Якія рысы архітэктуры культавага дойдства усходнеславянскіх зямель вы ведаеце?
6. Назавіце найбольш вядомыя помнікі культавага дойдства Старажытнай Русі.
7. Што такое фрэскі?
8. Калі пачаўся іконапіс на рускіх землях?
9. Што такое ініцыял?
10. Што такое жыццёвая літаратура?

11. Назавіце прыклады жыццёвай літаратуры.
12. Якія рускія летапісы вы ведаеце?
13. Аб чым паведамлялася ў летапісах?
14. У якіх адносінах знаходзіцца духоўная ўлада да свецкай ў візантыйскай традыцыі?
15. Як гэта ўплывала на статус дзяржаўнай улады на ўсходнеславянскіх землях?
16. Якія два Рыма параўноўваліся з Масквой і чаму?
17. Якім мэтам служыў тэзіс “Масква-трэці Рым”?
18. Што такое “Русь Маскоўская” і “Русь Літоўская”?
19. Якія тэрыторыі былі ў першую чаргу аб’ектам спрэчак Маскоўскага княства і Вялікага княства Літоўскага?
20. Для чаго служыла дэкаратыўна-ужытковое мастацтва? Прывядзіце прыклады яго твораў.

Тэма 9. Культура Візантыі

1. Спецыфіка фарміравання культуры усходняй Рымскай імперыі. Дзяржаўная ідэя Візантыі. Касмапалітычнасць візантыйскай культуры. Культурнае жыццё візантыйскага горада. Іпадром у Канстанцінопалі.
2. Рэлігійная складаючая візантыйскай культуры. Ідэйны сэнс іканаборчства. Ісіхазм.
3. Візантыйская архітэктура. Сімволіка храма. Храм св. Сафіі ў Канстанцінопалі. Візантыйская мазаіка. Іканапіс.
4. Культурнае жыццё візантыйскага горада. Іпадром у Канстанцінопалі.
5. Навуковыя веды Візантыі. “Візантыйскі энцыклапедызм”.
6. Тэхнічныя веды Візантыі. Візантыйскі флот. “Грэчаскі агонь”.

Літаратура:

1. История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
2. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.

3. История Европы: В 8 томах: с древнейших времен до наших дней. Т.2. Европа в период средневековья – М.: Наука, 1990. – 718 с.
4. Виппер Р.Ю. История средних веков: Курс лекций: Учебное пособие для гуманитар. колледжей и ун-тов / Р.Ю. Виппер. – Киев: Air Land, 1996. – 382 с.
5. Нефедов, С.А. История средних веков. История, поданная как роман: Современный учебник для школьников, увлекательное чтение для взрослых / С. А. Нефедов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1996. – 363 с.
6. История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
7. Гуревич, А.Я., Харитонович, Д.Э. История средних веков: Учебник / А.Я. Гуревич, Д.Э. Харитонович. – М.: Интерпракс, 1995. – 336 с.
8. Егер, О. Егер, О. Всемирная история: В 4 т. Т.2. Средние века / Оскар Егер. – М.: ООО «Издательство АСТ». – 696 с.
9. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.*
10. Порьяз, А.В. Мировая культура: Средневековье / А.В. Порьяз. – М.; ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 479 с.
11. Средние века / Под ред. В.П. Будановой. – ОЛИСС; ЭКСМО, 2006. – 432 с.
12. Гийу, А. Византийская цивилизация / Андре Гийу; пер. с франц. Д. Лоевского; Предисл. Р. Блока. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. – 552 с.

Пытанні для самакантролю на тэме 9 “Культура Візантыі”

1. У чым была спецыфіка візантыйскай культуры? Як на яе развіцці адбіваліся касмапалітычнасць імперыі і цеснае спалучэнне свецкай і царкоўнай улады?
2. Дзе і чаму з’явілася манаства?
3. Якія багаслоўскія спрэчкі першых стагоддзяў Візантыйскай імперыі вы ведаеце?
4. Назавіце важнейшыя царкоўныя саборы і іх значэнне для фарміравання хрысціянскай дагматыкі.
5. Што такое ісіхазм?
6. Якім быў тып культавага мураванага дойлідства ў Візантыі, назавіце яго рысы.
7. Калі быў пабудаваны храм Святой Сафіі ў Канстанцінопалі, у чым яго адметнасці?
8. Які быў гістарычны лёс храма Святой Сафіі? Які яго статус сёння?

9. Як у заснаванні Канстанцінопаля увасобілася ідэя перемнасці Заходняй і Усходняй Рымскай імперыі?
10. Назавіце найбольш вядомыя пабудовы Канстанцінопаля.
11. Якімі шляхамі развівалася выяўленчае мастацтва Візантыі?
12. Якія прыклады візантыйскага выяўленчага мастацтва вы можаце назваць?
13. Як на візантыйскае выяўленчае мастацтва паўплывала эпоха іконаборчства?
14. Што вы ведаеце аб візантыйскай гістарыяграфіі?
15. Творы якіх візантыйскіх гісторыкаў вы ведаеце?
16. Што вы ведаеце аб візантыйскай тэхніцы?
17. Што такое “грэчаскі агонь”?
18. Што было ўзята з візантыйскай культурнай спадчыны пры хрышчэнні Русі?
19. Якія культурныя, ідэалагічныя і геапалітычныя наступствы мела падзенне Візантыі?
20. У чым праявілася рэцэпцыя візантыйскай палітычнай традыцыі Масквой?

Тэма 10. Дасягненні арабскай сярэднявечнай культуры

- 1 Шматнацыянальнасць і шматрэлігійнасць арабскага халіфата. Сінтэз мясцовых і арабскіх традыцый.
- 2 Умовы развіцця навукі. Арабская матэматыка.
- 3 Развіцце астраноміі.
- 4 Медыцына ў краінах Арабскага халіфата.
- 5 Умовы і асаблівасці развіцця мастацтва
- 6 Дасягненні арабскай паэзіі.

Літаратура:

- 1.Поликарпов, В.С. История науки и техники /В.С. Поликарпов. – Уч. Пособие. – Ростов-на-Дону: изд-во «Феникс», 1998. – 352 с.

2. Жарский, Н.М., Козляков, В.Е. История науки и техники с древнейших времен до конца 70-х гг. XIX века /И.М. Жарский, В.Е. Козляков. – Учеб. Пособие для студентов старших курсов, магистрантов и аспирантов всех специальностей. – Минск: БГТУ, 2004. – 151 с.
3. Шейпак, А.А. История науки и техники. Материалы и технологии /А.А. Шейпак. – Учеб. пособие. Ч.1 - 2. – М.: МГИУ, 2009.
4. История средних веков. Европа и Азия / А.Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Мн.: ООО «Харвест», 2000. – 655с.
5. Осокин, Н.А. История средних веков / Николай Алексеевич Осокин. – М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. – 671 с.
7. История средних веков: В 2-х т. Учебник /Под ред. С.П. Карпова. – Т.1. – 2-е изд. – М.: Изд-во МГУ; ИНФРА-М, 2000. – 640 с.
8. История средних веков: Учеб для студентов ист. фак. пед. ин-тов /М.Л. Абрамсон, А.А. Кириллова, Н.Ф. Колесницкий и др.; Под ред. Н.Ф. Колесницкого. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Просвещение, 1986. – 575 с.

*Пытанні для самакантролю на тэме 10 “Дасягненні арабскай
сярэднявечнай культуры”.*

1. Якія тэрыторыі ўключаў Арабскі халіфат?
2. Як гэта паўплывала на развіццё культуры Арабскага халіфата?
3. На прыкладзе якіх краін можна яскрава ўбачыць сінтэз мясцовай і арабскай традыцыі.?
4. Што садзейнічала інтэнсіўным кантактам арабскіх краін з іх суседзямі?
5. Чым было выклікана развіццё ў Арабскім халіфаце дакладных навук і адпаведнай тэхнікі?
6. Якія дасягненні арабскай матэматыкі вы можаце назваць?
7. Чым было выклікана інтэнсіўнае развіццё астраноміі у арабаў?
8. Якіх прадстаўнікоў гэтай галіны ведаў вы можаце назваць?
9. Медыцынскія дасягненні якіх краін сінтэзіравала арабская медыцына?

10. Якія найбольш значныя дасягненні арабскай медыцыны і яе прадстаўнікоў вы можаце назваць?
11. Якім чынам уплываў іслам на выяўленчае мастацтва? Што ў ім набыло большае развіццё і чаму?
12. Якія прыклады арабскай літаратуры вы ведаеце?
13. Каго з арабскіх аўтараў вы можаце назваць?
14. Як культурныя дасягненні арабаў уплывалі на развіццё Еўропы?
15. Пад уплывам якіх фактараў адбываўся гэты працэс?

Тэма 11. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры сярэднявечнага Кітая

1. Рэлігійныя асновы кітайскай цывілізацыі.
2. Роля адукацыі ў грамадстве. Кітайская гістарыяграфія.
3. “Бліскучыя цёмныя вякі” ў культуры Эпохі шасці дынастый. З’яўленне лірычнай паэзіі, партрэтнага, бытавога і пейзажнага жывапісу.
4. Росквіт кітайскай літаратуры ў эпоху Тан.
5. Кітайскі жывапіс (жывапіс “кветак і птушак”, “траў і насякомых”). Сімволіка кітайскай флоры і фауны. Мастацтва каліграфіі.
6. Кітайская медыцына і алхімія. Матэматыка, астраномія, картаграфія, прыродазнаўства.
7. Змяненні ў матэрыяльнай культуры паўночнага Кітая ў выніку стасункаў з качэўнікамі.

Літаратура:

1. Средние века / Под ред. В.П. Будановой. – ОЛИСС; ЭКСМО, 2006. – 432 с.
2. Грэй, Дж. Г. История Древнего Китая / Джон Генри Грэй / Пер. с англ. А.Б. Вальдман. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2006. – 606 с.
3. Елисеефф, В., Елисеефф, Д. Цивилизация классического Китая / В. Елисеефф, Д. Елисеефф; пер с франц. Д. Лоевского – Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 640 с.
4. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк, 2005. – 447 с.
5. Фицджералд, Ч.П. История Китая / Чарлз Патрик Фицджералд / пер. с англ. Л.А. Калашниковой. – М. : ЗАО Центрполиграф, 2005. – 460 с.
6. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч. / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.*

Тэма 12. Дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры сярэднявечнай Японіі

1. Рэлігійныя сістэмы Японіі.
2. Стасункі Японіі і Кітая і іх уплыў на культурнае развіццё Японіі.
3. Гістарычныя веды Японіі. Хронікі “Ніхонгі” і Кадзікі”.
4. Японская паэзія, яе формы і жанры.
5. Японскі эпас і гераічныя аповесці.
6. Прыдворная літаратура, дзённікі, раманы.
7. Японскае мастацтва жывапісу і яго каноны.
8. Тэатр, музыка, харэаграфія, мастацтва ікэбаны.

Літаратура:

1. Средние века / Под ред. В.П. Будановой. – ОЛИСС; ЭКСМО, 2006. – 432 с.
2. Елисеефф, В., Елисеефф, Д. Японская цивилизация / В. Елисеефф, Д. Елисеефф. – Пер. с фр. И. Эльфонд. – Екатеринбург: У-Фактория, 2005. – 526 с.
3. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк, 2005. – 447 с.
4. *Всемирная история*. В 6 т. Том 2. Средневековые цивилизации Запада и Востока / Ин-т всеобщей истории РАН; гл. ред. О. А. Чубарьян – М. : Наука, 2012. – 894 с.
5. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч.* / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.

Тэма 13. Дасягненні культуры сярэднявечнай Індыі

1. Рэлігійныя сістэмы Індыі і іх суіснаванне.
2. Развіццё матэматычных і астранамічных ведаў.
3. Індыйская медыцына і яе дасягненні
4. Індыйская літаратура, яе жанры і віды.
5. Архітэктурнае мастацтва, музыка, харэаграфія.

1. Средние века / Под ред. В.П. Будановой. – ОЛИСС; ЭКСМО, 2006. – 432 с.
2. Бэшем, А. Цивилизация Древней Индии/Артур Бэшем: пер. с фр. Е. Гавриловой под ред. И. Шевченко.–Екатеринбург: У-Фактория, 2007. – 496 с.
3. Мировая художественная культура. В 2 т. Т.1. Учеб. пособие / Б.А. Эренгросс, Е.А. Ботвинник, В.П. Комаров и др.; под ред. Б.А. Эренгросс. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк, 2005. – 447 с.
4. *Всемирная история*. В 6 т. Том 2. Средневековые цивилизации Запада и Востока / Ин-т всеобщей истории РАН; гл. ред. О. А. Чубарьян – М. : Наука, 2012. – 894 с.
5. *История средних веков: учеб пособие для студ. историч. спец. высш. учеб. заведений: В 3 ч.* / Под ред. В. А. Федосика, И. О. Евтухова. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008.

Пытанні для самакантролю ведаў студэнтаў на тэмах 11 – 13 “Дасягненні культуры Кітая, Японіі, Індыі ў перыяд Сярэднявечча”

1. У чым адрозненні ментальнасці і светаўспрыняцця на Захадзе і Усходзе?
2. Што такое традыцыйнае грамадства?
3. Якім чынам каноны традыцыйнага грамадства увасобіліся ў рэлігійных сістэмах Кітая, Японіі і Індыі?
4. Што сведчыць аб асобай засяроджанасці ўспрыняцця свету, прыроды і месца ў іх чадавека на прыкладзе культуры Кітая і Японіі?

5. Назавіце найбольш адметных прадстаўнікоў кітайскай класічнай паэзіі
6. Якім чынам у сярэднявечным Кітаі замацоўваўся высокі статус інтэлектуальнай працы?
7. Якія практыкі традыцыйнай кітайскай медыцыны знаходзяць прымяненне і сёння?
8. Якім тэхнічным ўдасканаленні і матэрыялы былі вынайшаныя ў Кітае раней, чым у Еўропе?
9. Якім чынам устаноўкі канфуцыянства вызначалі ментальнасць кітайскага грамадства?
10. Што вы ведаеце аб мастацтве каліграфіі ў Кітаі і Японіі?
11. Якія рэлігійныя ўстаноўкі ўмацоўвалі традыцыйнае грамадства ў Індыі?
12. У чым заключаецца асаблівасць ўнесак індыйскай матэматыкі ў сусветную культуру?
13. Якія дасягненні індыйскай медыцыны вы ведаеце?
14. Якім чынам звязаны індыйскі эпас, музыка і харэаграфія?
15. Назавіце найбольш вядомыя творы індыйскай літаратуры.
16. Якія спецыфічныя рысы японскай паэзіі сведчаць аб асобным светаўспрыняцці прыроды японскімі аўтарамі?
17. У чым адрозненні тэатра “ноо” і “кабукі”?
18. Якія рысы ментальнасці японцаў адбіліся на іх культуры?
19. Што такое рэлігія сінта?
20. Што такое камі і як ажыццяўляецца адпраўленне культу ў сінтаізме?
21. Якім чынам на японскую культуру уплывае будызм?
22. Што вы ведаеце аб японскай паэзіі? Чым у ментальным плане яна адрозніваецца ад еўрапейскай паэзіі?
23. Якое месца займала паэзія ў інтэлектуальным і культурным жыцці грамадства?
24. Што такое хокку і танка?
25. Назавіце прадстаўнікоў японскай класічнай паэзіі і яе найбольш распаўсюджаныя сюжэты.

- 26.Што вы ведаеце аб японскай міфалогіі і літаратуры? Назавіце найбольш старажытныя творы японскай літаратуры?
- 27.Прывядзіце прыклады найбольш вядомых твораў розных жанраў японскай сярэднявечнай літаратуры.
28. Якія жанры японскага выяўленчага мастацтва вы можаце назваць?
- 29.Што такое бусідо?
- 30.У чым сутнасць і змест мастацтва ікэбаны?

4. РАЗДЗЕЛ КАНТРОЛЮ ВЕДАЎ

ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДЛЯ ЗАЛІКУ ПА УСЕАГУЛЬНАЙ ГІСТОРЫІ (СЯРЭДНІЯ ВЯКІ) ДЛЯ СТУДЭНТАЎ 150 ГР.

1. Сярэднявечча ў сусветнай гісторыі. Перыядызацыя. Феадалізм. Сутнасць Сінтэзны і бессінтэзны шляхі феадалізацыі.
2. Еўропа падчас Вялікага перасялення народаў. Варварскія каралеўствы.
3. Англія да Нарманскага заваявання.
4. Франкі пры Меравінгах і Каралінгах. “Салічаская праўда”.

5. Стварэнне і развіцце імперыі Карла Вялікага. Вердэнскі дагавор і яго наступствы.
6. Італія і папства ў раннім і высокім Сярэднявеччы. Крыжовыя паходы.
7. Скандынавія ў раннім сярэднявеччы. Нарманы і Еўропа.
8. Скандынаўскія краіны ў высокім і познім сярэднявеччы.
9. Фарміраванне феадальнага грамадства ў раннім сярэднявеччы.
10. Феадальнае грамадства ў высокім сярэднявеччы. Феадальная раздробленасць і яе прычыны.
11. Сярэднявечныя гарады: шляхі ўзнікнення, функцыі, барацьба за самастойнасць, арганізацыя гарадскога жыцця.
12. Феадальнае грамадства ў перыяд позняга Сярэднявечча. Саслоўна-прадстаўнічая манархія.
13. Сацыяльна-палітычнае і эканамічнае развіцце Візантыі ў V–X ст.
14. Візантыйская імперыя ў перыяд высокага і позняга Сярэднявечча.
15. Матэрыяльная і духоўная спадчына Візантыйскай цывілізацыі.
16. Італія ў XI–XV ст. Гарадскія рэспублікі Паўночнай Італіі.
17. Заходнія славяне ў раннім сярэднявеччы. Узнікненне Польскай дзяржавы.
18. Утварэнне і развіцце Чэшскай дзяржавы.
19. Узнікненне дзяржаўнасці у усходніх славян. Кіеўская Русь. Нарманская тэорыя.
20. Арабы ў VI–X ст. Узнікненне іслама.
21. Арабскі халіфат. Навука і культура арабскага свету.
22. Кітай у сярэднявеччы. Матэрыяльная і духоўная культура
23. Індыя ў сярэднявеччы. Рэлігійныя сістэмы і культура.
24. Японія ў сярэднявеччы. Развіцце культуры.
25. Германія ў раннім і высокім сярэднявеччы. Барацьба пап з імператарамі.
26. Германія ў познім сярэднявеччы. Эканамічнае развіцце і палітычная будова Свяшчэннай Рымскай імперыі.
27. Францыя ў X–XIII ст. Першыя Капетынгі. Пачатак аб'яднання краіны.
28. Францыя ў познім сярэднявеччы. Стогадовая вайна.
29. Англія пасля Нарманскага заваявання. Узнікненне парламента.
30. Англія ў познім Сярэднявеччы. Стогадовая вайна.
31. Іспанія і Партугалія ў XI–XV ст. Рэканкіста.
32. Польшча ў XI–XV ст. Стасункі з Вялікім княствам Літоўскім.
33. Чэхія ў XI–XV ст. Гусіцкі рух.
34. Паўднёвыя славяне ў сярэднявеччы.
35. Рускія землі ў высокім сярэднявеччы. Феадальная раздробленасць і яе прычыны. Барацьба з крыжакамі і мангола-татарамі.
36. Збіранне рускіх зямель вакол Масквы. Вызваленне ад прыгнету мангола-татар.
37. Руская культура X–XV ст.
38. Еўрапейская сярэднявечная культура.

39. Утварэнне Мангольскай дзяржавы. Заваёвы Чынгісхана. Распад залатой Арды.

40. Дакалумбавы цывілізацыі Амерыкі. Сацыяльная будова, дзяржаўнасць, гаспадарчае развіццё, рэлігія.

КРЫТЭРЫІ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ СТУДЭНТАЎ

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці ажыццяўляецца ў адпаведнасці з крытэрыямі ацэнкі ведаў і кампетэнцый студэнтаў па дзесяцібальнай шкале.

10 (дзесяць) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы, а таксама па некаторых асноўных пытаннях, якія выходзяць за яе

межы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; абгрунтаваная аргументацыя ўласных высноў, здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні у рамках вучэбнай праграмы; поўнае і глыбокае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне выкарыстоўваць навуковыя дасягненні, звязаныя з іншымі дысцыплінамі; творчая самастойная праца на семінарскіх занятках, актыўны творчы ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

9 (дзевяць) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне адказу на пытанні, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; здольнасць самастойна і творча выконваць складаныя нестандартныя заданні ў межах вучэбнай праграмы; поўнае засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

8 (восем) балаў:

Сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх пастаўленых пытаннях у аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; здольнасць самастойна выконваць складаныя заданні ў межах вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне арыентавацца ў сутнасці асноўных тэорый і кірункаў навуковай дысцыпліны і аналізаваць іх; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, сістэматычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

7 (сем) балаў:

Сістэматызаваныя, веды па ўсіх раздзелах вучэбнай праграмы; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьмовае і лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай

дысцыпліны; уменне арыентавацца у сутнасці асноўных тэорый і кірункаў навуковай дысцыпліны; актыўная самастойная праца на семінарскіх занятках, удзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень выканання заданняў.

6 (шэсць) балаў:

Дастаткова сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы; выкарыстанне неабходнай навуковай і спецыяльнай тэрміналогіі, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне абагульняць і рабіць высновы; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні ў рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; самастойная праца на семінарскіх занятках, перыядычны удзел у групавых абмеркаваннях, дастатковы ўзровень выканання заданняў.

5 (пяць) балаў:

Дастатковыя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы, лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць высновы; здольнасць самастойна выконваць тыпавыя заданні у рамках вучэбнай праграмы; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; уменне самастойна працаваць на семінарскіх занятках, фрагментарны ўдзел у групавых абмеркаваннях, здавальняючы ўзровень выканання заданняў.

4 (чатыры) балы - залічана:

Аб'ём ведаў у рамках базавых ведаў; засваенне зместу асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай дысцыпліны; лагічнае выкладанне матэрыялу, уменне рабіць простыя высновы без істотных памылак; уменне выконваць тыпавыя заданні пад кіраўніцтвам выкладчыка; здавальняючы ўзровень выканання заданняў.

3 (тры) балы – не залічана:

Недастатковы аб'ём ведаў; выкладанне матэрыялу з істотнымі фактычнымі і лагічнымі памылкамі; няўменне выконваць тыпавыя заданні; пасіўнасць на семінарскіх занятках, нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.

2 (два) балы – не залічана:

Фрагментарныя веды; няўменне выкарыстаць навуковую тэрміналогію, наяўнасць у адказе грубых лагічных і фактычных памылак; пасіўнасць на

семінарскіх занятках; нізкі ўзровень культуры выканання і афармлення заданняў.

1 (адзін) бал – не залічана:

Адсутнасць ведаў і кампетэнцый у рамках адукацыйнага стандарту ці адмова ад адказу.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

5. ДАДАТКОВЫ РАЗДЗЕЛ

**Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і кантролю самастойнай
работы студэнтаў**

Самастойная работа студэнтаў накіравана на:

- якаснае засваенне і сістэматызацыю атрыманых тэарэтычных ведаў;
- фарміраванне ўменняў па складанню і апрацоўцы розных відаў дакументацыі;
- фарміраванне навыка эфектыўнага пошуку інфармацыі ў фондах архіўных устаноў;
- фарміраванне ўмення выкарыстоўваць атрыманыя веды ў навукова-фондавай дзейнасці музейных устаноў і ў рабоце устаноў краязнаўчатурыстычнай сферы;
- замацаванне практычных уменняў студэнтаў;
- фарміраванне самастойнай думкі;
- развіццё навекова-даследчых навыкаў і ўменняў.

Кантроль самастойнай работы студэнтаў можа ажыццяўляцца на лекцыях, семінарах, спецыяльна арганізаваных калоквіумах, а таксама падчас залікова-экзаменаўнай сесіі. Формамі кантролю з'яўляюцца індывідуальнае і фронтальнае апытанне, стварэнне праблемных сітуацый і пастаноўка перад аўдыторыяй задач “мазгавога штурму”, фармуляванне аўдыторыяй пытанняў у рэчышчы вивучаемай тэмы, стварэнне прадстаўленне міні-дакладаў і рэфератаў, выкананне тэстаў і г.д.

Рэкамендуемыя метады (тэхналогіі) навучання

Асноўнымі метадамі і тэхналогіямі навучання, якія адпавядаюць задачам вивучэння дадзенага абавязковага модуля, з'яўляюцца:

1) метады праблемнага навучання (праблемнае выкладанне, часткова пошукавы і даследчыцкі метады);

2) асобасна арыентаваныя (развіваючыя) тэхналогіі, заснаваныя на актыўных (рэфлексійна-дзейнасных) формах і метадах навучання (“мазгавы штурм”, дзелавая, ролевая і імітацыйная гульня, дыскусія, прэс-канферэнцыя, навучальныя дэбаты, круглы стол, кейс-тэхналогія, праект і інш.);

3) інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі, якія забяспечваюць праблемна-даследчы характар працэсу навучання і актывізацыю самастойнай працы студэнтаў (структураваныя электронныя прэзентацыі для лекцыйных

заняткаў, выкарыстанне аўдыё-відэападтрымкі вучэбных заняткаў (аналіз аўдыё-, відэасітуацый і інш.), распрацоўка і прымяненне на аснове камп'ютэрных і мультымедычных сродкаў гістарычных творчых заданняў, дапаўненне традыцыйных навучальных заняткаў сродкамі ўзаемадзеяння на аснове сеткавых камунікацыйных магчымасцяў (інтэрнэт-форму, інтэрнэт-семінары і г.д.);

Па кожным раздзеле і тэме дадзенай вучэбнай праграмы ў адпаведнасці з іх мэтамі і задачамі выкладчыкам (кафедрай) праектуюцца і рэалізуюцца пэўныя педагогічныя тэхналогіі. У ліку найбольш перспектыўных і эфектыўных сучасных інавацыйных адукацыйных сродкаў і тэхналогій, якія дазваляюць рэалізаваць сістэмна-дзеясны кампетэнтны падыход у вучэбна-выхаваўчым працэсе, варта вылучыць: вучэбна-метадычныя комплексы (у тым ліку электронныя), варыятыўныя мадэлі самастойнай працы студэнтаў, блочна-модульныя, модульна-рэйтывыя і крэдытныя сістэмы, інфармацыйныя тэхналогіі, метады кейсаў, метады актыўнага навучання.

Дыягностыка сфармаванасці кампетэнцый студэнта

1. Патрабаванні да ажыццяўлення дыягностыкі

Працэдура дыягностыкі сфармаванасці кампетэнцый студэнтаў ўключае наступныя этапы:

- вызначэнне аб'екта дыягностыкі;
- выяўленне факта вучэбных дасягненняў студэнта з дапамогай крытэрыяльна-арыентаваных тэстаў і іншых сродкаў дыягностыкі;
- вымярэнне ступені адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнтаў патрабаванням адукацыйнага стандарта;
- ацэньванне вынікаў выяўлення і вымярэння адпаведнасці вучэбных дасягненняў студэнта патрабаванням адукацыйнага стандарта (з дапамогай шкалы ацэнак).

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае падрыхтоўку студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў па ўсеагульнай гісторыі. Для дыягностыкі кампетэнцый студэнтаў прадугледжваецца выкарыстанне наступных сродкаў дыягностыкі:

- тэсты з выкарыстаннем заданняў адкрытай і закрытай формы па асобных раздзелах і тэмах, а таксама па дысцыпліне ў цэлым;
- пісьмовыя заданні па асобных раздзелах дысцыпліны;
- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- выступленні студэнтаў на семінарскіх занятках па распрацоўваемым імі тэмах;
- падрыхтоўка і абарона рэфератаў.

2. Шкала ацэнак

Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў на экзаменах па дысцыплінах сацыяльна-гуманітарнага цыкла праводзіцца па дзесяці бальнай шкале. Ацэнка вучэбных дасягненняў студэнтаў ажыццяўляецца паэтапна па канкрэтных раздзелах (тэмах) вучэбнай дысцыпліны, здзяйсняецца кафедрай у адпаведнасці з абранай установай вышэйшай адукацыі шкалай ацэнак.

3. Крытэрыі ацэнак

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Пытанні для самастойнай работы студэнтаў

1. Якое значэнне мела прыняцце хрысціянства як афіцыйнай рэлігіі для познерымскага грамадства?

2. Што ўяўляла сабой хрысціянства ў канцэптуальных адносінах у раннім сярэднявеччы?
3. Чым можна растлумачыць розныя інтэрпрэтацыі хрысціянскага веравучэння ў познерымскую эпоху і ранняе сярэднявечча?
4. Чым адрозніваліся адносіны паміж духоўнай і свецкай уладай у Візантыі і былой Заходняй рымскай імперыі?
5. Што было агульнага і ў чым адрозніваліся ў плане дагматыкі, абраднасці і арганізацыі хрысціянскія цэрквы на Захадзе і Усходзе?
6. Што такое Вялікая схізма і якое значэнне яна мела для далейшага развіцця еўрапейскай цывілізацыі?
 7. Якія тэрыторыі ўключаў Арабскі халіфат?
 8. На прыкладзе якіх краін можна яскрава ўбачыць сінтэз мясцовай і арабскай традыцыі.?
 9. Што садзейнічала інтэнсіўным кантактам арабскіх краін з іх сусудзямі?
 10. Чым было выклікана развіццё ў Арабскім халіфатце дакладных навук і адпаведнай тэхнікі?
 11. Якія дасягненні арабскай матэматыкі вы можаце назваць?
 12. Чым было выклікана інтэнсіўнае развіццё астраноміі у арабаў?
 13. Якія вы ведаеце дасягненні ў гэтай галіне?
 14. Медыцынскія дасягненні якіх краін сінтэзіравала арабская медыцына?
 15. Якія найбольш значныя дасягненні арабскай медыцыны вы можаце назваць?
 16. Якім чынам уплываў іслам на выяўленчае мастацтва? Што ў ім набыло большае развіццё і чаму?
 17. Якія прыклады арабскай літаратуры вы ведаеце?
 18. Каго з арабскіх аўтараў вы можаце назваць?
 19. Як культурныя дасягненні арабаў уплывалі на развіццё Еўропы?
 20. Чым можна растлумачыць рэлігійны фундамент еўрапейскай сярэднявечнай цывілізацыі?

21. Ці была якая-небудзь іншая альтэрнатыва рэлігійнай будове свету?
22. Назавіце найбольш вядомыя творы літаратуры і мастацтва сярэднявечча, якія яскрава ўвасабляюць рэлігійную аснову.
23. Калі і чаму назіраецца ўздым гарадскога рамана і гарадской паэзіі?
24. Што такое куртуазная літаратура?
- 25.6. Што такое аналы і хронікі? Як гэтыя творы называліся ва ўсходнеславянскіх землях?
26. Чым было абумоўлена з'яўленне універсітэтаў?
27. Якім быў статус універсітэтаў у сярэднявечным грамадстве?
28. Якія дысцыпліны і чаму вывучаліся ў сярэднявечных універсітэтах?
29. Што такое схаластыка і якое значэнне яна мела?
30. Што такое “град зямны” і “град нябесны”?
31. Што змянілася ў становішчы каталіцкай царквы на працягу сярэднявечча?
32. Як мяняліся ўзаемаадносіны духоўнай і свецкай улады?
33. Чаму адбываўся гэты працэс?
34. Па якой прычыне ў каталіцкай царкве наспелі крызісныя з'явы і ў чым яны праяўляліся?
35. Якую мэту меў клонійскі рух?
36. Як звязаны клонійскі рух з умацаваннем пазіцыі каталіцкай царквы?
37. Які ўклад унесла культура сярэднявечча ў еўрапейскую культуру і якое значэнне мела для наступных этапаў развіцця?
38. Якія прыклады ўздыму сярэднявечнай культуры, адзначаемыя як адраджэнне, вы ведаеце?
39. Чаму менавіта ў Італіі пачаўся культурны ўздым у перыяд позняга Сярэднявечча?
40. Што змянілася ва ўсветаўспрыняцці еўрапейцаў пад уплывам ідэй гуманізма?
41. Якім чынам у перыяд Рэнэсанса змянілася стаўленне да мастацтва?
42. Каго з прадстаўнікоў ранняга Адраджэння вы ведаеце?

43. У чым адрозненні ментальнасці і светаўспрыняцця на Захадзе і Усходзе?
44. Што такое традыцыйнае грамадства?
45. Якім чынам каноны традыцыйнага грамадства увасобіліся ў рэлігійных сістэмах Кітая, Японіі і Індыі?
46. Што сведчыць аб асобай засяроджанасці ўспрыняцця свету, прыроды і месца ў іх чадавека на прыкладзе культуры Кітая і Японіі?
47. У чым заключаецца асаблівы ўнесак індыйскай матэматыкі ў сусветную культуру?
48. Якія спецыфічныя рысы японскай паэзіі сведчаць аб асобным светаўспрыняцці і разуменшу думкуні прыроды японскімі аўтарамі?
49. У чым адрозненні тэатра “ноо” і “кабукі”?
50. Якія, на вашу думку, дывілізацыйныя і культурныя асаблівасці перадумовілі гібель дакалумбавых цывілізаваных у сутыкненні з еўрапейцамі?

ТЭХНІЧНЫЯ І ІЛЮСТРАЦЫЙНЫЯ СРОДКІ НАВУЧАННЯ

Карты – “Арабы ў сярэднявеччы”

Відзаматэрыялы: “Чингисхан”, “Варвары”, “Культура и загадки
Средневековья”, “Самурай”, “Затерянные города инков”.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ